

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

ZINAIDA JULEA
La mulți ani!

Sumar

LUDMILA CALINA

Maica Domnului – simbol al maternității divine 1

ANATOL EREMIA

Destinul cuvintelor 7. Cuvinte împrumutate (1) 6

LUDMILA ZĂNOAGĂ-SAMARIN

În noaptea de Sfântul Andrei sau Sfântul Andrei – diversitatea tradițiilor 7

MARIANA TODIREANU

Dramaturgia muzicală 9

LILIA FULGA-ANDRIESCU

„Preacurată-i fața pâinii“ 10

CLUBUL NAȚIONAL AL COREGRAFILOR

DIN REPUBLICA MOLDOVA 12

ELENA NEDELCIUC

Clubul Național al Coregrafilor din Republica Moldova 14

SERGIU COJOCARU

Epigrame 14

MARIANA COCIERU

Zinaida Julea și omagiul adus cântecului popular 15

LUDMILA SAMARINA

Corala „Belcanto“ 18

ION DOMENCO

De o valoare aparte, patrimoniul muzeistic 19

NATALIA GANGAN

..... 21

ELENA COLIN

Caplani – moșia sacră a rădăcinilor neamului 22

MARIA SCOARȚĂ

„...dar mai întâi de toate omenește – Dumitru Blajinu“ .. 23

LUNCA PRUTULUI DE JOS

Plăcinta creață 25

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE”

nr. 12 (66) decembrie 2016

Adresa: mun. Chișinău, str. București,

68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 20-25-53 (redacția)

Mob.: (069) 39 24 98 (P. Popa)

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com

notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,

Muzeul Național de Etnografie

și Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș, AȘM

Mariana Cocieru, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,

Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,

Direcția Culturală mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,

Cabinetul metodic al

Ministerului Culturii

Nr.	Registre Case de cultură, Școli de muzică	Preț (lei)
1.	Registrul de evidență a activității Casei de Cultură (anexa nr. 2)	16
2.	Registrul de evidență a activității formației artistice de amatori	16
3.	Registrul general de evidență a reușitei elevilor (pentru director)	16
4.	Registrul de evidență a șarjei pedagogice pentru profesori și corepetitori	16
5.	Registrul de evidență a probelor de admitere	9
6.	Registrul frecvenței și reușitei elevilor la disciplinele de grup	8
7.	Catalogul frecvenței și reușitei al elevilor (individual)	5
8.	Planul individual	5
9.	Cartea de evidență a lecțiilor asistate	12
10.	Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup	5
11.	Registrul proceselor–verbale, colocvii, concerte academice, expoziții, examene	12
12.	Registrul proceselor–verbale ale consiliilor profesoriale	12
13.	Registrul proceselor–verbale ale ședințelor secțiilor	12
14.	Registrul de evidență a frecvenței profesorilor la serviciu	12
15.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25

Nr.	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preț (lei)
1.	Registrul mișcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25
3.	Caiet de evidență a activității bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14
4.	Caiet de evidență a documentelor recepționate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9
5.	Fișa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
7.	Fișa catalog (liniată)	7x11, ofset	0.05
8.	Fișa catalog (curată)	7x11, ofset	0.03
9.	Fișa cărții	8x11, ofset	0.05
10.	Fișa evidenței zilnice	A4, ofset	0.18
11.	Fișa de evidență a ziarelor	8x11, ofset	0.05
12.	Fișa de evidență a revistelor	8x11, ofset	0.05
13.	Despărțitoare catalog (de centru)	carton 250 g.	0.5
14.	Despărțitoare catalog (de dreapta)	carton 250 g.	0.5
15.	Despărțitoare catalog (de stânga)	carton 250 g.	0.5
16.	Despărțitor de poliță	carton tare	4
17.	Fișa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2
18.	Fișa contract	carton 220 g.	0,4

ÎN ATENȚIA ABONAȚILOR!

1. Toate materialele pentru publicare în revista *Realități Culturale* sunt acceptate doar în format electronic (nu manuscris), fotografiile calitative (nu din telefon mobil).

2. Conform Ordinului nr. 872 din 17 octombrie 2016 al Ministerului Educației al Republicii Moldova, cu privire la punerea în aplicare a Hotărârilor Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică nr. 167 din 07.07.16 și nr. 205 din 25.07.16

Se aduc la cunoștință Hotărârile Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică nr. 167 din 07.07.16 și nr. 205 din 25.07.16 „Cu privire la aplicarea normelor ortografice ale scrierii lui „ă“ și „sunt“ în grafiă limbii române“ (anexa nr.1) și nr. 205 din 25.07.16 „Cu privire la aprobarea recomandărilor de aplicare a normelor ortografice de scriere a lui „ă“ și „sunt“ în limba română“ (amexa nr. 2).

MAICA DOMNULUI — simbol al maternității divine

Colindele despre Maica Domnului („Maica Domnului cu pruncul în brațe”, „Sfânta Fecioară Maria”) dezvoltă subiecte axate pe călătoria spre Betleem; steaua care „luminează și adeverează”; coparticiparea și simțirea afectivă a colindătorilor; suferințele Maicii Domnului la rătăcirea Fiului în Templul din Nazaret și rolul de rugătoare și de mijlocitor al Maicii Domnului între noi și Domnul Iisus Hristos.

În lumea creștină Maica Precista, născătoarea Fiului lui Dumnezeu, este desemnată la ortodocși Sfânta, Precista, Maica Domnului. Rătăcirile Maicii „în jos și în sus”, pe un plai „scăldat în floare” și nașterea Pruncului Său: («O, ce veste minunată/ În Betleem ni se arată,/ Astăzi s-a născut/ Cel fărănceput,/ Cum au spus Prorocii,/ Că la Betleem Maria,/ Săvârșind călătoria,/ Într-un mic sălaș/ Lângă-acel oraș/ L-a născut pe Mesia./ Pe Fiul cu-al Său Nume./ Tatăl L-a trimis în lume/ Să se nască și să crească./ Să ne mântuiască», 2004; FILL; ms. 5, f. 11; s. Lunga, Dubăsari; inf. Maria I. Dimitrieva; 50 de ani; culeg. A. Ghelas) au fost niște miracole pentru întreaga omenire, care „își aveau sursa în viețile sfinților și, în special, în viața Maicii Domnului. Miracolele, reprezentate de confrerii numite „puy” puneau în scenă variate situații de viață rezolvate în final printr-o minune datorită intervenției divine, cu deosebire a Fecioarei Maria. Din franceză „miracle” minune” [12, p.146]. „Puy” din franceză înseamnă „societate literară pusă sub ocrotirea Sfintei Maria” [13, p. 301].

Folcloristul I. Filip, în monografia „Miracolul scenei în arta populară” promovează, cu această ocazie, tradițiile religioase și spectacolul popular, demonstrând, prin aceste reprezentări, orientarea maturilor și copiilor spre „cultul bisericilor ortodox-creștine”, iar „cartea din casă și lucrarea bisericii – niște mecanisme de școlire a tinerilor lângă altare” [7, p. 256].

Maica lui Iisus nu L-a născut pe Fecior cu toate onorurile împărătești și în condiții prielnice pentru o procreare ușoară, ci „a căutat un loc să se odihnească”. Colinda „Sfânta Maică-a lui Iisus”, auzită de la Maria Popa din s. Roghi, Dubăsari, fixează în conștiința interpretului popular o venerare unică față de Maică, Fiu; iar textul menționat se cântă, cu precădere, în biserică și are origine biblic-cărturărească:

LUDMILA CALINA,
or. Tiraspol

„Sfânta Maică-a lui Iisus/
Rătăcește-n jos și-n sus/ Pe
un plai scăldat în soare,/ Prin
fânează-i numai floare./ Cată-
un loc să se-odihnească/ Și pe
Pruncul Său să-L nască/ La
un grajd de boi sosește,/ Jos
în iesle poposește,/ Boii blân-
zi la ea suflau/ Și pe prunc îl
încălzeau;/ Încălzește-L, Mai-
că Sfântă,/ Îngerii din cer îți
cântă./ Să vă fie de bine/ Cu
nașterea Domnului” (2013;
ms. 8, f. 3; s. Roghi, Dubăsari;
inf. Maria I. Popa, 69 de ani;
culeg. L. Calina). În alte varian-
te Maica Domnului «îmbla din
casă în casă,/ Ca pe Fiul Său
să-L nască”. Aproape în toa-
te colindele religioase Maica
Domnului „îmblă-n sus și îm-
blă-n jos”, „Sus, în împărăția
cerului,/ Este o biserică cu
tămâie albă”; „Rătăcește-n jos
și-n sus/ Pe un plai scăldat în
soare”, „Colo-n sus, pe lângă
lună,/ Este-un scaun de odih-
nă”. Această trecere între cos-
mos și pământ, între fantastic
și real creează o „comunicare
a sfinților cu zeii” [6, p. 52], un
centru al lumii, despre care

Mircea Eliade scria: «Am vă-
zut că simbolismul centrului
lumii nu privește doar țările, cetățile, templele și palatele, ci
și cea mai modestă locuință omenească de la cortul vână-
torului nomad până la iurta păstorului și casa cultivatorului
sedentar. Cu alte cuvinte, un om religios se află în centrul
lumii și totodată la izvorul realității absolute, aproape de
„deschiderea” care-i înlesnește comunicarea cu zeii”. Venirea
îngerilor, sfinților și magilor la nașterea lui Iisus cu „tămâie,
aur și smirnă”, steaua care luminează și cântarea îngerilor
au fost cele mai luminoase probe de rezistență pentru Maică
în istoria omenirii: „Florile dalbe, flori de măr,/ Az Ajiunu lui
Crașiun,/ Mîtitel și frumușel,/ Ca az s-o nascut Dumnazău./
Cu fașa din flori di măr,/ Di la pat și pîn’ la masă/ Șădi-un
leagăn șini șădi?/ Șădi Maica Domnului/ Și așa frumos cân-
ta/ Pentru așela și dornea” (FILL; ms. 10, f. 6; s. Podoimița-
Camenca; inf. Solonia Malacinscaia, 69 de ani; culeg. S.
Malacinscaia). În alte texte Maica Domnului șade pe un sca-
un de odihnă/ Șade, șade Maica Sfântă/ C-un Fiut frumos
în brațe” (2014; „Colo-n sus pe lângă lună”, colindă înscrisă

de la colectivul fetelor din s. Doroțcaia, conducător artistic Svetlana Jitariuc). Refrenul sus-menționat rezidă în cuvintele de elogiu „Colindă-ne, Doamne!”, ceea ce corespunde unui titlu de colinde din culegerea folcloristului Iordan Datcu. În colindele cu motivul „Maica Domnului cu pruncul în brațe”, care figurează în indicele tipologic al M. Brătulescu, Copilul Iisus plânge, iar mama, pentru „a-L liniști”, îi promite două mere, pere, aurele, sân, cheile raiului: „Sus în poarta raiului/ Șede Maica Domnului/ Cu Micuțul Iisus în brațe,/ Dar micuțul nu mai tace/ Florile dalbe sînt de măr”./ -Taci, Micuțele, nu plânge./ Că m-oi duce, ți-oi aduce./ Două mere, două pere/ Și tuspatru aurele./ Să te faci mai mare crai,/ Florile dalbe sunt de măr” (2013; ms. 1, f. 4; s. Crasnaia-Gorca, Grigoriopol; inf. Ana Rotaru; culeg. L. Calina). Motivul „Maicii Domnului cu pruncul în brațe” figurează în multe sate din Moldova. În varianta din s. Molovata-Nouă, Dubăsari, Maica Domnului „șăde-n altariu”; și fiindcă „Fiul plânge, stare n-are” ca semn de respect pentru Micuț, Maria îi promite „Iconița Precistii/ Din strana bisericii” (2014, ms. 1, f. 2; Festivalul-concurs al tradițiilor și obiceiurilor de iarnă „Aho, Aho, răsună Nistrul!”; s. Molovata-Nouă, Dubăsari; inf. Ansamblul folcloric „Sălci-oara”; culeg. L. Calina). Cercetătorul Nicolae Băieșu afirma că textele colindelor au o „circulație largă” la moldoveni și „la început colinda avea, probabil, conținut laic, în care era vorba despre o mamă cu copil mic în brațe (în leagăn): copilul plânge, iar mama îl liniștește. Apoi colinda s-a creștinat: mama a fost înlocuită cu Fecioara Maria, iar copilul – cu pruncul Iisus” [2, p. 446].

Anume „călătoriile” numeroase ale Maicii Domnului, proiectate printr-un itinerar lung, desăvârșesc aspectul popular, pus la îndoială de către reprezentanții bisericii, care, de fapt, au urmărit, în primul rând, să evedențieze, prin figura Mamei lui Iisus, o unitate creștină, și nu populară. Inițial, Gheorghe Alexe, dar și mitologii Romulus Vulcănescu și Marcel Olinescu, reliefează chipul Maicii Domnului și în concepție populară, menționând: „s-a născut dintr-o floare, dintr-o frunză sau dintr-o piatră, din apă, cum se nasc, de obicei, ființele mitologice din diferitele religii ale lumii necreștine”. Va fi cazul să consemnăm că și în lumea creștină se gândea uneori în parametri lumești, mai bine zis, păgâne, iar închinarea la unele fenomene ale naturii sau la alți zei, a suprapus caracterul popular peste cel strict religios. De aceea multe reflexe aglutinante s-au modificat și ceea ce apărea într-o formă inițială strict religioasă, se păstra în Sfânta Scriptură a celor două Testamente: Noul și Vechiul, și în cărțile adiacente ori relaționale cu Prima – apocrifele. Comuniunea Maicii Domnului cu natura în textele religioase ne apropie de credința ortodox-creștină a bunelor și străbunelor noastre și, totodată, de mesajul cosmic, văzut și prin prisma unor idealuri populare: „Căci pe fruntea Fiului/ Scrisă-i raza Soarelui./ Iar pe fața lui senină/ Luna-i plină de lumină”, aspecte analizate inclusiv și de folcloristul N. Băieșu [2, p. 267]. De altfel, menționăm că veșmintele voinicului din colindele arhaice se potrivesc cu aspectul lui Iisus Hristos și cu mesajul unic pe care i-l conferă eroului de colind cântărețul din biserică și oamenii creștini.

Transferarea spațial-temporală a Maicii Domnului și Fiului Iisus presupune valențe filozofice, deoarece evenimentele de cotitură, care s-au întâmplat în viața iudaică acum 2016 ani, nu s-au distanțat, ci au urmat cursul firesc al conștiinței noastre. Locația eroilor de colind amplifică formulele de basm: „Sus, sus, Maică, sus/ Mergea Maica tot pe drum” (FILL; 2009, ms. 12, f. 4, s. Corotna-Slobozia, inf. Maxim Zanoșev, 48 de ani, culeg. Natalia Timofeeva),

„Sus, în împărăția cerului/ Este o biserică cu tămâie albă./ S-a pornit Maica Domnului să-L caute pe Iisus Hristos” (FILL; ms. 12, f. 5; s. Corotna-Slobozia, inf. Maxim Zanoșev; 48 de ani, 2009; culeg. N. Timofeeva). Călătoriile Maicii se modifică în sufletele tineretului și ale oamenilor vârstnici și se desfășoară de la Ierusalim, în Moldova, în Nistrenia și în alte țări, unde se respectă datina colindului religios. Corespondențele sunt naturale, iar mutațiile de mesaj nu schimbă ordinea firească a creștinătății: prin Maica Domnului și Iisus Hristos lumea creștină oficiază Crăciunul.

Motivul „Maicii Domnului în căutarea Fiului” este indicat în indicele tipologic al folcloristei Monica Brătulescu (M. Brătulescu, 198, VIII, 181). N.Băieșu îl fixează și în monografia „Sărbători domnești”, subliniind răspândirea colindei, iar „vechiul motiv folcloric, mult discutat”. Tot aici autorul lucrării menționează așteptările Maicii Domnului și căutările febrile ale unicului ei fiu. Evident că protagoniștii interogați din colinde sunt meșteri, fierari, pescari, o broască, care, în cele din urmă, este blagoslovită. În variantele lui A. Rosetti și ale folcloristei Monica Brătulescu Maicii Domnului „i se răspunde că Iisus este în curte la Pilat și la moarte judecat” [10, p. 267], iar în varianta culeasă în orașul Tiraspol, în anul 2009, de la informatoarea Valentina Popova, Maica Domnului îl întrebă pe Sfântul Ion despre Fecior. Dialogurile sunt scrise într-o limbă veche, arhaică, iar colinda „Maicii Domnului” e raportată la cântec de stea, în unele sate din Moldova, la poveste și, cu certitudine, la o legendă biblică. Dialogurile se succed și noi vedem întregul tablou al tragediei în care se află Maica, istorie care n-a fost scrisă nici în Biblie, dar auzită și conservată pentru mai multe generații: „S-a pornit Măicuța/ Schinând și vâică-rând./ Și de mic, și mare întrebând./ Și s-a întâlnit cu Sfântul Ion./ -Buna cale, Măicuța noastră,/ Ce te neșălezi,/ Ce te vâică-rezi?/ De unde nu m-oi neșăla,/ De unde nu m-oi vâicăra?/ Că un fiu am avut,/ Fiul meu, Fiul lui Dumnezeu,/ Doar ai văzut, doar ai auzit?/ - De văzut, n-am văzut,/ Dar de auzit, am auzit./ Că-i la dealul Gherarimului./ La mormântul Ierusalimului./ El din slave o chicat,/...Pe cruce de paros L-o pus./ Chiroane în tălpi și palme i-o bătut./ Când cununa apăsa,/ El sânge vărsa”. În această colindă istorică se întrevăd și reminiscențe de cult arhaic-mortuar, când mamele ori nevestele, în caz de doliu, „își zmulgeau părul din cap”, de dor și durere, altă dată, ele își despleteau gâtele, rămânând fără de broboadă. Pe timpuri chitiuța, chitiuța, broboada era niște însemne sfinte pentru Micuțul Iisus Hristos care purta la naștere chitiuța, pentru a nu i se deforma capul, comentează folcloriștii, iar etnomuzicologul C. Ionescu dă mai multe explicații pentru acest termen, în dependență de regiunea unde se cântă colindele religioase. De aceea orice comentariu ironic despre acest atribut sfânt trebuie analizat ca o manifestare fariseică și antireligioasă [n.n., în *Transnistria cenzura politică a făcut speculări din cuvintele românești*]. În aceeași colindă citim: Dar Măicuța când auzea,/Chicuță galbenă zmulge,/Năframă împlete/Și la dealul lui Gherarim se duce./Dealul lui Gherarim era ascuțit/ca o săje de cuțit,/Ea cu pieptu se pune./Cu mâinile se frânge/Și sama nu se mai face”. Spre deosebire de alte colinde, textul acesteia denotă finalul luminos al învierii Fiului: „Și când s-o uitat/ Măicuța spre răsărit, Fiul ei venea/ De pe floare pe floare/La măicuța mai mare./ - Elei, Fiul Meu,/Fiul lui Dumnezeu,/De ce ți-ai dat chinu și necazu?/ -Cine se năștea,/Nu se boteza,/Cine se însura,/Nu se cununa,/Cine mure,/Nu se prohode./Iar de amu/ Cine s-a năște,/S-a boteza,/ Cine s-a însura,/S-a cununa./ Cine a muri, s-a prohodi,/Nouă laudă în veci ne-a fi”. Colinda finalizează cu un îndemn din partea ascultătorilor de texte religioase: Cine a ști povestea lui Dumnezeu/ Și a spune-o la săp-

tămână,/La o lună, la un an,/Îl ia Maica Domnului/De mână dreaptă/Și-l duce pe cărarea dreaptă,/La mese întinse și la făclii aprinse./ Cine o știe și n-o spune,/Îl ia de mâna stângă/ Și-l duce la mese strânse/Și făclii stânse” (a. 2009; ms. 15, f. 3-5; Tiraspol; Valentina F. Popova, 56 de ani, culeg. L. Calina). Avem următoarele variante, adunate în satele din Stânga Nistrului, și racordate la tipul de colinde „Maica Domnului își caută Fiul”: „Mergând Maica după Fiu”, colindă din Grigoriopol, înregistrată în anul 2009 de la Natalia Caterova, culeg. L. Calina); „Sus, sus, Maică, sus”, text înscris în 2009 în s. Corotna-Slobozia de la Maxim A. Zanoșev; 48 de ani; culeg. N. Timofeieva); aceeași variantă cu denumirea „Sus, în împărăția cerului” e înscrisă de la Maxim Zanoșev. În colindele subliniate predomină caracterul popular, deoarece în Biblie călătoriile Maicii lui Iisus nu sunt urmate de dialogurile ei cu meșterii de lemn și de fier, cu broasca. Aceste mesaje pătrund în sursele populare, și nu în Biblie. Broasca apare în rol de mediator între lumea acvatică și terestră. Ea simte durerile Maicii și o liniștește prin propriul exemplu de viață, chiar dacă acesta e ilustrat cu note de dramatism diferit: „Dar nu te vâicăra,/Că am avut și eu/Doisprîși cochilaș/Și o mers o roată fermecată/Și pe toți i-o călcat,/Și numai unu ne-o rămas;/Șel mai raios,/Șel mai bubos,/Dar nie îmi că-i frumos” (Zanoșev). Un text complet e, totuși, cel auzit de la Valentina Popova, care explică de ce apele din fântânile noastre rămân potabile: „Fiul Meu, Fiul lui Dumnezeu,-Doar L-ai văzut, doar ai auzit?/-De văzut, nu L-am văzut,/Dumneata doar un Fiu ai avut,/Dar eu am avut treisprezece fișiori,/Mititei, bulbucățăi și crăcăniței./Și o trecut o roată fărâcată,/Și ne-o ucis pe doisprezece odată/Și cu unu am rămas/Și acela îl dau lui Dumnezeu./- Elei, broască răioasă,/Să mori la mijlocul verii/Și să nu te împutești,/Și să fi prin toate izvoarele/Și fântânile,/Și să beie toată lumea apă/Și să nu se îngreșezeze...” Propoziția rostită de broască: „Și acela îl dau lui Dumnezeu” e o parafrazare directă, popular-religioasă și indică sacrificiul matern al Maicii – unicul ei Fiu este procreat de la Duhul Sfânt și crescut, pentru ca să fie dat lui Dumnezeu. „Dubla natură a lui Iisus a fost divină și umană, explică autorii dicționarilor, - de aceea mântuirea lui Iisus prin Tatăl și a întregii omeniri prin Fiu a fost numită teandrie, iar derivatul cuvântului teandric” [11, p. 1005]. O variantă a textului amintit o exemplifică folcloristul N. Băieșu, sursa principală fiindu-i studiul lui S. Florea Marian „Legende”. Ultimul menționează: „Cea mai frumoasă și totodată și cea mai răspândită dintre toate legendele, câte s-au înșirat în capitolele premergătoare și câte se vor înșira în cele două ce urmează, este, fără îndoială, legenda despre căutarea Domnului nostru Iisus Cristos de către Maica Sa, Preacurata Fecioara Maria. Nu este nici o singură țară dincoace de Dunăre, după cât îmi este mie până acum cunoscut, în care să nu se afle această legendă... „Drept dovadă despre aceasta ne poate servi împrejurarea că numai eu singur și numai din Bucovina am adunat 23 de variante și anume din fiecare district câte una sau mai multe. Și dacă numai mi-ar fi fost puțină, nu mă îndoiesc nici de cât că în fiecare district aș mai fi descoperit, dacă nu mai multe, cel puțin încă pe atâtea variante” [8, p. 270]. Chipul Maicii Domnului îl găsim și în legendele din Moldova și Transnistria, despre care au menționat cercetătorii George Pavelescu și Elena Oprea. Cercetătoarea E. Oprea subliniază rolul figurilor biblice și oficierea lor, precizând valoarea sfinților în viața cotidiană și afecțiunea pe care le-o conferă acestora geniul popular prin mesajul religios: Legendele hagiografice sau religioase ne înfățișază figurile biblice, sfinții și sărbătorirea lor, obiceiuri și sărbători legate de alte zile precise ca și sărbătorirea unora dintre zilele săptămânii. „Construcția compozițională a acestor legende este adesea cea

caracteristică legendelor propriu-zise, compuse din câteva motive scurte. Subspecia dată cuprinde peste 600 de tipuri referitoare la figurile biblice. Maica Domnului este una dintre figurile cele mai proeminente...” [9, p. 100-101]. Folcloristul O. Bârlea marchează un început în cultura dacică, prin chipul Maicii Domnului, și recunoaște în ea un personaj pozitiv, care „intervine în mai multe basme, ajutând eroinele să iasă din impas” [3, p. 496]. Sesizăm și unele contaminări ale colindei din Stânga Nistrului cu subiecte din balada „Miorița”, în care putem identifica anumite împrumuturi și tangențe despre Maica ciobănelului mioritic și Maica Domnului Hristos. D. Caracostea arăta că tipologia baladei în cauză există și în legende, iar „circulația lui e largă în Ardealul de Nord”, cultul Maicii fiind „mai dezvoltat decât în alte regiuni” [5, p. 249].

Despre interinfluențele colindei cu textul baladei a scris încă savantul-folclorist Amzulescu, pe care l-a remarcat în monografia sa N. Băieșu, reliefând niște motive arhaice: „Motivul poetic despre femeia care-și caută feciorul (uneori soțul), plecat la bătălie este foarte vechi și răspândit în folclorul mai multor popoare din bazinul Balcano-Dunărean” Creația folclorică în cauză a fost, probabil, mai întâi, un cântec baladic, neritual, cunoscut cu câteva titluri. „Maica bătrână își caută fiul”, „Voinicul rănit”, „Dunăre, Dunăre” [1, p. 269]. N. Băieșu susține și afirmația M. Brătulescu despre fixarea durabilă a baladei „Maica bătrână își caută Fiul” și trecerea ei într-o altă formă ori categorie folclorică când „a devenit, treptat, și cântec ritual laic la Crăciun” [4, p. 269], cu neînsemnate schimbări de (pre) nume, refren. Deși folcloristul N. Băieșu remarcă întâlnirea Maicii Domnului nu cu voinicii, ci cu o ceată de colindători, în unele variante românești, dar și transilvănene, vor participa totuși și „voinicii”, deseori numiți „viteji”. Aceste formule de voinicie ori vitejie arhaic-baladești asigură un resort bine definit în circuitul folcloric și o deschidere spre o altă etapă necesară în cultura populară, unde „în era creștinismului colinda a acumulat elemente cu semnificație religioasă” [4, p. 300-303], iar „interpreții colindei în locul mamei au pus-o pe Născătoarea de Dumnezeu, în locul fiului – pe Iisus” [2, p. 269].

Menționăm: în mentalitatea populară chipul Maicii Domnului a rămas luminos prin colinda religioasă, pe care o cântă în biserică mirenii și credința pe care o poartă în suflet acei care înțeleg rostul Precistei în concepția creștin-ortodoxă din întreaga lume.

Surse bibliografice:

1. Amzulescu Al. I. *Balade populare. Introducere, indice tematic și alfabetic, antologie. Vol. I (p.121-122)*. București, 1964, în culegerea Băieșu N. *Sărbători domnești*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2004, p. 269.
2. Băieșu N. *Sărbători domnești. Studiu. Culegere de texte etnografice și folclorice*. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2004, 446 p.
3. Bârlea O. *Folclor. Momente și sinteze*. București: Ed. Minerva, 1981, 496 p.
4. Brătulescu M. *Colinda românească*. București, 1981, p.252, în studiul lui Băieșu N. *Sărbători domnești*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2004, p.269.
5. Caracostea D., Bârlea O. *Problemele tipologiei folclorice*. București. Editura Minerva, 1971, p. 249.
6. Eliade M. *Sacral și profanul, în Spațiul sacru și sacralizarea lumii*. București, p. 52, 166 p.
7. Filip I. *Miracolul scenei în arta populară. Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de Nord: afirmarea dramaticului și poetica sincretică. Cuvânt înainte acad. Mihai Cimpoi*. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, Profesional Service, 2011, 255 pag.

8. Marian S. Fl. *Legendele*, 1904, p.106 în // N. Băieșu. *Sărbători domnești*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2004, p. 270.
9. Oprea E. *Coordonatele valorice ale legendei religioase. p. 100-102*, în *Сборник материалов X международной научно-практической конференции 17 ноября 2015 года. Михаило-Архангельские чтения*. – Рыбница, 2015.
10. A. Rosetti, 1920, p. 38, M. Brătulescu, 1981, p. 300-302 în/ *Sărbători domnești*. Băieșu N. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2004, p.267.

11. *Dicționare*:
12. Dima Eugenia, Cobeț Doina, Manea Laura, Dănilă Andrei, Botoșineanu Luminița. *Dicționar explicativ ilustrat*. Chișinău: Arc Gunivas, 2007, p.1005, 2280 pag.
13. Robănescu M. *Dicționar de termeni literari și figuri de stil*. București: Ed. Ametist, p. 146-147.
14. *Dicționar francez. 50000 cuvinte-titlu*. Chișinău: Tipografia centrală. p. 301.

SCOALĂ, SCOALĂ, GAZDĂ BUNĂ

Informator: ansamblul folcloric „Sălcioara”, s. Molovata, Dubăsari.
Culeg. L. Calina. 2014

Moderato

Scoa-lă, scoa-lă, gaz-dă-bu-nă, Scoa-lă, scoa-lă,
Refren:
gaz-dă-bu-nă Zi-u-rel-de-zi-u-rel.
Zi-u-rel de-pân-la-zi-uă. Fine

Scoală, scoală, gazdă bună,
Ziurel de ziurel, ziurel de pân-la ziuă,
Că ți-aducem o cunună —
E cununa Domnului
Din grădina raiului,
E cununa lui Hristos
Adusă din rai în jos
Ș-o lăsăm la voi în casă,
Rămâi, gazdă, sănătoasă.

SUNT DOI MERI MÂNDRI ROTAȚI (2)

Informator: ansamblul folcloric „Sălcioara”, s. Molovata, Dubăsari.
Culeg. L. Calina. 2014

Sunt doi meri mândri-ro-țați
de-tul-pi-nă-n-de-pă-r-țați
Vi-ță-n var-gă-ș-o viz-doa-gă
Și-un-câr-cel-de-poa-mă-ne-a-gră. Fine.

Sunt doi meri mândri rotați
De tulpină-ndepărtați,
Viță-n vargă și-o vizdoagă
Și-un cârcel de poamă neagră.
Sus, în vârful merilor
Este-un leagăn de mătasă,
Iar în leagăn cine coasă?
Ileuța cea frumoasă,
Viță-n vargă și-o vizdoagă
Și-un cârcel de poamă neagră.
Ea, cât coasă, lacrimi varsă
Și li varsă-ntr-un stăcan,
Și li dă pe sub divan.
Năfrăniț de steag domnesc,
Trec boierii și-o privesc
Și din față, și din dos
Ca din fața lui Hristos.
Toți au trecut și-au tăcut,
Numai unul, Ștefan Vodă,
A trecut și n-a tăcut,
Și-a zis: „Doamne, dă-ni-o nie,
Că n-o iau să fie roabă,
Dar o iau să-mi fie doamnă,
Domnișoara curților,
Stăpâna argaților”.

CÂND DIN CER S-A COBORÂȚ

Informator: ansamblul folcloric „Sălcioara”, s. Molovata, Dubăsari.
Culeg. L. Calina. 2014

Când din cer s-a co-bo-rât, când din cer s-a
co-bo-rât Dum-ne-zeu pe-a-cest pă-mânt.
Flo-ri-le dal-be de-măr
Coda
În mij-lo-cul ia-du-lui, Stă ca-sa bo-ga-tu-lui.

Când din cer s-a coborât
Dumnezeu pe-acest pământ,
Florile dalbe de măr,
În mijlocul satului
La casa bogatului:
— Buna seara, om bogat,
Gata-i cina de cinat?
— Gata-i, da nu-i pentru voi,
Da-i pentru boieri ca noi.
Dumnezeu s-a supărat
Și de-acolo a plecat
La marginea satului,
La casa săracului:
Buna seara, om sărac,
Gata-i cina de cinat?
— Gata-i, da-i cam puțințea,
Hai cu toții ș-om cina.
Dumnezeu s-a bucurat
Și la ceruri s-a-nălțat.
Și acolo ce văzu?
În mijlocul raiului
Stă casa săracului.
În mijlocul iadului
Stă casa bogatului.

ÎN GRĂDINA LUI ION

Informator: ansamblul folcloric „Izvoară”, s. Marcăuți, Dubăsari.
Culeg. L. Calina. 2014

În gră-di-na lui I-on Flo-ri-le dal-be,
flori de măr, flori de măr Toa-te pă-să-ri-le dorm
Coda
Flo-ri-le dal-be flori de măr flori de măr Flori de măr!

În grădina lui Ion,
Florile dalbe, flori de măr,
flori de măr.
Toate păsările dorm,
Numai una n-are somn
Și strigă: „Ion, Ion,
Scoală, Ioane, Sfinte Ioane,
S-o punem la trei icoane,
Trei icoane, trei obloane,
La mulți ani, Sfinte Ioane!”

DE-AȘ AJUNGE-N PRIMĂVARĂ

Informator: soții Vladimir și Valentina Postica (51 ani), Anastasia Postică (19 ani), or. Grigoriopol, 2014
Culeg. L. Calina.

De-aș a - jun - ge - n pri - mă - va - ră De-aș a -
jun - ge - n pri - mă - va - ră Va - le - rom și flori - de
măr - Va - le - rom și flori de măr. să să - măr -

De-aș ajunge-n primăvară,
Aș sădi o grădinoară,
Valerom și flori de măr.
În grădină – o fântână,
Pe fântână – o prostire,
Pe prostire – doi colași,

Pe colași – doi hulubași,
Hulubița e Ludmila,
Hulubașu e Andreiu,
Ei sa-mi fie sănătoșiu
Și cu fraț, și cu surori,
Și cu noi, colindători.

ISTA-I DRUMUL RAIULUI

Informator: Andrei S. Grigoriev (55 ani), or. Grigoriopol, 2013
Culeg. L. Calina.

Is - ta - i dru - mul - ra - iu - lui
Is - ta - i dru - mul - ra - iu - lui
Nu gân-diți că - nu-s gă - si
Nu gân-diț că - nu-s gă - si - rai - te tragi.

Nu ti bucura, bogati,
Ista-i drumul Raiului,
Ista-i drumul Raiului,
Nu gândiți că nu-s găsi,
Maica Domnului va împărți
Când a veni Isus Hristos
Și-a vedea că-i bini-n lumi
Și va plânge lacrimi sânge
Și cu inima di foc.
Nu ti bucura, bogati,
Vini moartea, lepez toati,
Numa mila șei de-o fași,
Ce-o împărțști pi la sarași,
Cu-atâta la Rai ti tragi.

TU EȘTI FLOARE PREAMFRUMOASĂ

Informator: Andrei S. Grigoriev (55 ani), or. Grigoriopol, 2013
Culeg. L. Calina.

Doa - mne, Doa - mne I - sus Hris - toa - se
Doa - mne, Doam - mne I - sus Hris - toa - se
Tu ești floa - re - prea fru - moa - să Tu ești floa - re
prea - fru - moa - să. ra - iu lui.

Doamne, Doamne Isus Hristoase,
Tu ești floare prea frumoasă.
Când din cer te-ai coborât,
Îngerii te-au întâlnit
Și cu spicu grâului,
Și cu lemnul Domnului

Șad la poarta Raiului
Și judică florile.
Undi li-s miroaznile?
Le-au luat Adamele
Să sfințasci apele,
Să beie noroadele.

LA TULPINA BRADULUI

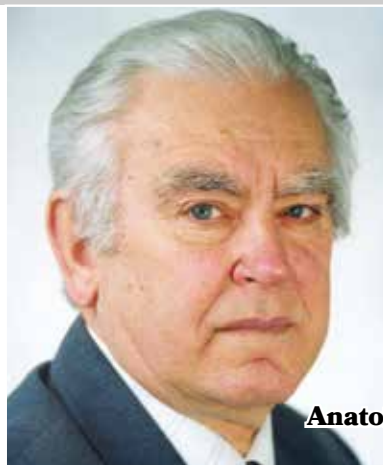
Informator: soții Vladimir și Valentina Postica (51 ani), Anastasia Postică (19 ani), or. Grigoriopol, 2014
Culeg. L. Calina.

La tul - pi - na bra - du - lui No - u - raș - cu
flori - La tul - pi - na bra - du - lui No - u -
raș - cu flori - Este - un flori -

La trochina bradului,
Nourăș cu flori,
Este-un pat mândru-nflorat.
Iar pe pat ce-i aruncat?
O prostire mândră-aleasă.
Dar de cine e aleasă?
De hazeaica cea frumoasă.
Ea să-ni șii sănătoasă
Și cu frați, și cu surori,
Și cu noi, colindători.
La anul și la mulți ani!

Destinul cuvintelor ~ 7

Cuvinte împrumutate (1)

Anatol Eremia

Românii, în decursul veacurilor, au venit în contact cu diferite popoare conlocuitoare și învecinate, fapt care a influențat într-o anumită măsură modul de viață, evenimentele și manifestările sociale, limba și cultura poporului nostru. Dintre compartimentele limbii române cel mai mult a fost influențat vocabularul. Împrumuturile lexicale se fac, de obicei, pentru a denumi realități și noțiuni noi. Există două căi principale de preluare a cuvintelor dintr-o limbă în alta: *directă*, prin contactul nemijlocit dintre populații cu limbi diferite, și *indirectă*, prin intermediul scrisului și al cărților. Împrumuturile directe presupun o situație de bilingvism și poartă un caracter popular. Împrumuturile indirecte se datorează relațiilor de ordin politic, economic și cultural, care se stabilesc între diferite popoare. Cuvintele împrumutate din alte limbi sunt, de regulă, adaptate la sistemul fonetic și gramatical al limbii receptoare.

Cronologic se disting două tipuri de împrumuturi lexicale: *vechi* (sau relativ *vechi*) și *moderne*. Primul tip îl reprezintă elementele lexicale de origine greacă, slavă, turcică, ungară. Cel de-al doilea îl constituie, în primul rând, împrumuturile din limbile române (franceză, italiană), din limbile rusă, germană, engleză.

Cuvinte de origine greacă. Cele mai vechi grecisme din limba română datează încă din epoca romană. Ele au pătruns mai întâi în latină, au circulat în latina populară balcano-dunăreană, de unde au intrat apoi în vorbi-

rea populației locale romanizate. Aici au suferit aceleași modificări fonetice ca și elementele latine moștenite. Din această categorie fac parte cuvintele: *amăgi, biserică, gutui, carte, cuteza, mărgea, mângâia, natură, părâng, spată, teacă, cicoare* etc.

O serie de elemente grecești ne-au venit prin filieră slavă până în sec. al X-lea: *busuioc, colibă, comoară, co-*

rabie, crin, dafin, drum, humă. După sec. al X-lea, odată cu introducerea creștinismului de tip slavo-bizantin și adoptarea scrierii slave, au căpătat răspândire termenii: *amvon, arhanghel, evanghelie, idol, icoană, canon, chilie, liturghie, mantie, martie, psaltire, smirnă.* Pe aceeași cale au pătruns la noi și numele de persoană calendaristice. Doar câteva cuvinte au putut fi împrumutate direct, datorită contactelor nemijlocite pe care populația romanică din ținuturile dunărene le-a avut cu lumea bizantină: *agonisi, arvonă, cort, cucură, mătase, mânje,omidă, prisos, traistă, urgie, folos, flamura.*

Elementele grecești de mai târziu au pătruns la noi prin intermediul populației slavo-bulgare și numai în rare cazuri în mod direct. Prin sec. X-XI, în limbile balcanice, inclusiv în cea a romanicilor, au căpătat răspândire cuvinte și termeni în legătură cu activitatea comercială și diplomatică: *argat, ieftin, camătă, condei, călimară, cămin, cărămidă, litră, mirodenie,*

orez, pită, strachină, săpun, țigăie. În următoarele două secole pătrund pe cale livrescă cuvinte referitoare la organizația de stat și cea militară, artă, meserii: *aspru* (ban de argint), *vistier, disc, dinar, zahăr, zodie, zugrav, comis, cupă, cămară, logofăt, maistru, mertic, pitar, plapomă, prăvălie, spătar, trandafir, horă, hrisov.*

Cât privește elementele de origine neogreacă, acestea ne-au venit prin traducerea cărților de limbă greacă, prin cancelariile domnești, prin biserică, prin școlile grecești, deschise în Moldova mai alee în epoca turcofanariotă (1711-1821). Împrumuturi neogrecești sunt, de exemplu: *agle, aguridă, azimă, caligrafie, cartografie, coală, left, lefter, magazie, nostim, ti-pografie, taifas, fandosi.*

În perioada mai nouă și cea contemporană au apărut în limba noastră numeroși termeni tehnici și științifici, formați pe baza lexicului limbii grecești. Majoritatea lor fac parte din așa-numita termenologie științifică internațională: *aeroplan, bacterie, bibliotecă, dramă, geometrie, istorie, catedră, matematică, optică, teoremă, filozofie.*

Adstratul lexical slav. Izvoarele scrise atestă prezența slavilor la Dunăre și în nordul Mării Negre începând cu sec. al VI-lea. Istoricii bizantini Procopie din Cezareea, Mauriciu Strategul, precum și istoricul goților Iordanes vorbesc despre triburile slave ale anților și sclavinilor ca de o populație trăitoare în regiunile Nistrului și Niprului. Iordanes ne informează asupra teritoriului populat în prima jumătate a sec. al VI-lea de slavi, cunoscuți și cu numele generic de *venedi* (veneți).

Până în sec. al VI-lea, slavii au trăit la nord de Carpați, în regiunile dintre râurile Vistula și Niprul mijlociu. Prezența lor în aceste locuri este confirmată arheologic. De aici triburile slave s-au deplasat în două direcții: spre partea de vest a Peninsulei Balcanice (prin Câmpia Panoniei) și spre Marea Neagră, pe la est de Carpați (prin Bucovina și Moldova). Ajunși la Dunăre,

slavii întreprind numeroase incursiuni în Imperiul Bizantin. Curând ei trec marele fluviu și ocupă Peninsula Balcanică, pătrunzând până în Grecia. Migrarea slavilor la sud de Dunăre a continuat și în sec. al VII-lea.

Spre sfârșitul sec. al VII-lea, la sud de Dunăre, pe teritoriul Meziei de Est, se stabilesc cu traiul și bulgarii turcici (protobulgarii), sub conducerea lui Asparuh. Aici însă ei își pierd independența, fiind asimilați de slavi, care le preiau numele, formând, în procesul consolidării relațiilor feudale, primul Stat Bulgar. Slavii sud-dunăreni și nord-dunăreni, întreținând între ei legături permanente și evoluând în comun din punct de vedere social-istoric, au dat naștere la așa-numitul grup etnic *slavii de sud*, care de timpuriu au început să se deosebească de ceilalți slavi prin elemente specifice de cultură materială și spirituală. Urme ale slavilor vechi au fost descoperite mai cu seamă în nordul teritoriului pruto-nistean. A doua etapă a populației în masă a Moldovei de către slavi are loc în sec. VIII-IX. Aici se statornicesc noi populații slave, venite din ținuturile nordice.

Statornicindu-se pe pământurile carpato-dunărene, slavii au intrat în strânse legături social-economice, culturale și lingvistice cu populația romanică. Conviețuirea romano-slavă a creat în unele regiuni situația de bilingvism. Prin bilingvism se explică influența slavă asupra limbii române. Elementele lexicale de origine slavă alcătuiesc aproximativ 12 % din vocabularul limbii române contemporane. Din acestea fac parte și numeroase expresii și locuțiuni.

Cele mai vechi împrumuturi lexicale slave din limba noastră sunt anterioare sec. al VIII-lea: *jupân, stăpân, stână, smântână, măgură, mătură*. După sec. al VIII-lea au pătruns termeni referitori la modul de viață feudal, organizarea politică și militară din acea vreme: *boğat, boier, voievod, voinic, vrajbă, zălog, ispăși, caznă, muncă, norod, pağubă, plată, primejdie, pricină, pâlc, rând, război, sabie, strajă, strașnic, steag, sulită*. În sec. IX-X, odată cu creștinismul de tip greco-slav, ne-au venit și numele de persoană calendaristice: *Andrei, Vasile, George, Dumitru, Efm, Miron, Nicolai, Filimon, Hariton*. De origine slavă propriu-zisă sunt antroponimele: *Bogdan, Vlaicu, Dragomir, Mircea, Radu, Stan, Stoica*, unele folosite astăzi și ca nume de familie.

Perioada dintre sec. al XI-lea și al XIV-lea se caracterizează printr-un contact deosebit de activ între populația românească și cea slavă răsăriteană. Acum influența se exercită atât pe cale orală, cât și prin scris. Împrumuturile lexicale slave de est au pătruns

mai întâi în graiuri, iar după aceea și în limba comună (vorbită și scrisă). Din limba rusă ne-au venit cuvintele: *ahotă, boroană, bragă, draniță, covor, omăt, țelină, stepă, ceainic, ceașcă, știucă*. De origine ucraineană sunt cuvintele: *balercă, harbuz, cobză, cociorvă, lozniță, nămol, plită, poloboc, prispă, tolocă, hrincă, hrubă, hulub*.

Hrisoavele vechi atestă și multe antroponime de proveniență ucraineană: *Vasco, Ivașco, Pașco, Fodor, Hanco, Hrinco*. Toponimia slavă de pe teritoriul pruto-nistean poartă în temei caracter slav răsăritean. Ea prezintă trăsături lingvistice specifice limbilor rusă și ucraineană. E vorba, în primul rând, de fenomenul plenisonie (polnoglasiye) și de trecerea lui *g* în *h*. Pronunția lui *g* ca *h* (gutural) este un fenomen specific limbii ucrainene. Cu acest fonetism toponimele respective au pătruns în graiul populației românești: *Zahorna, Pohoarne, Hlinaia, Holohora, Hulboca, Hârbovăt*. Aria lor coincide aproape în întregime cu cea a toponimelor cu plenisonie.

Despre relațiile lingvistice româno-ruse din sec. XVII-XIX ne vorbesc termenii ce au pătruns atât în limba comună, cât și în operele scriitorilor: *ataman, brigadir, comandir, namesnic, nacialnic, ocrug, polc, polcovnic, pușcă, cinovnic*. Din aceeași perioadă datează și unele împrumuturi din limba poloneză: *daraban, dulău, joimir, zlot, pan, hatman, șleahță, șoltuz*. În general vorbind, împrumuturile slave țin în mare parte de fondul vechi al vocabularului limbii române.

LUDMILA ZĂNOAGĂ-SAMARIN, profesoară, Școala de Arte pentru copii „E. Coca” or. Soroca

În noaptea de Sfântul Andrei sau Sfântul Andrei — diversitatea tradițiilor

Despre Sf. Apostol Andrei (30 noiembrie/13 decembrie) se spune că era primul dintre ucenicii lui Hristos, frate cu Sf. Apostol Petru, ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul. Era originar din Betsaida. După ce se hotărăște să-l urmeze pe Iisus Hristos, devine „cel dintâi chemat”, după cum spun scripturile bisericești. După Învierea lui Iisus și coborârea Spiritului Sfânt (la Rusalii), apostolii s-au întâlnit și au tras la sorți cine și unde se va duce pentru propovăduirea credinței creștine. Ținutul Sciției și Traciei i-a revenit cică Sfântului Andrei. După multe peregrinări, el se stabilește în Peloponezul grecesc, în orașul Patras, lângă Corint, Grecia unde este executat din ordinul guvernatorului roman Aegeas pe timpul domniei Împăratului Nero. Surse bisericești mărturisesc că Sfântul Andrei condamnat la moarte, a rugat să fie răstignit pe altfel de cruce decât Iisus, așa

el a fost răstignit pe o cruce în forma de X cu capul în jos, căreia i s-a spus „Crucea Sfântului Andrei”. Astăzi această formă a crucii se regăsește pe steagul Scoției, Irlandei, cel al Flotei militare ruse etc.

Sfântul Apostol Andrei este, conform tradiției, primul care a adus creștinismul pe meleagurile noastre. De aceea, mai ales în zonele rurale, au existat și încă se păstrează o multitudine de tradiții, superstiții și obiceiuri în care elementul păgân se îmbină cu cel creștin.

Sărbătoarea are mai multe denumiri: *Andrei de Iarnă*, *Sântandrei*, *Moș Andrei*, *Sfântul Andrei Cap de Iarnă*, *Undrea*, *Îndrea*, *Usturoiul*, *Andreiul*. Este singura sărbătoare de peste an, care a dat denumirea populară unei luni - decembrie, după cum știm în popor e numită - *Îndrea*, *Undrea*. Se credea, că de la ziua Sf. Andrei începe iarna și pune stăpânire pe lume.

Sărbătoarea Sf. Andrei se mai numea în popor și *Ziua Lupului*, o sărbătoare păgână precreștină, care a fost asimilată practic în întregime. Sărbătoarea era dedicată unei divinități, în cadrul căreia era prezent cultul strămoșilor, comunicarea cu spiritele strămoșilor, înfățișați fie ca lupi, fie ca strigoi. Credința în existența strigoilor pornea de la convingerea omului, că sufletele morților pot reveni printre cei vii. De aici vine credința că de Sfântul Andrei se dezleagă secrete, pot fi găsiți acei, care au săvârșit crime, furturi. Se spune ca era pe vremuri un obicei că la miezul nopții, în cimitir cu apă sfințită, lumânări, un vas nou cu gura largă și câțiva bănuți de argint care se puneau pe un mormânt părăsit, iar după ce se spuneau câteva rugăciuni, se putea vedea în apa turnată în vas șirul evenimentelor.

Multe dintre obiceiurile de Sf. Andrei sunt descrise în legende. În noaptea Sfântului Andrei erau practicate diverse ritualuri menite să protejeze oamenii, animalele și gospodăriile. Tot de Sfântul Andrei se zice, era timpul benefic să se comunice cu spiritele de dincolo.

Dacă e să te adâncești în istoricul fiecărui sat, zi de zi descoperi ceva nou. În fiecare casă găsești ceva frumos, moștenit din străbuni. Anume această frumusețe trebuie scoasă la lumina zilei.

Sunt multe tradiții și superstiții legate de Sfântul Andrei. Cele mai multe au legătura cu revolta, cu măritișul, dar și cu protecția împotriva spiritelor rele care bânuie printre cei vii. Tot acum se crede că lupii încep să vorbească cu grai de om și spun lucruri îngrozitoare, iar cei care vor fi atacați în această noapte se vor transforma în vârcolaci.

Iată câteva obiceiuri care se pun în practică în noaptea de Sfântul Andrei:

Mâncarea era de post. Flăcăii contribuiau cu băutură, făină, iar fetele fierbeau sarmale, coceau plăcinte cu cartofi, cu varză, cu bostan. Se începea sărbătoarea cu aceea că flăcăii ascundeau mâncarea, iar fetele trebuiau s-o găsească. Dacă fata găsea mâncarea ascunsă de flăcăul ei drag, înseamnă că în anul nou se vor căsători și flăcăul, în seara Sfântului Andrei, era dator să îndeplinească orice porunca fata.

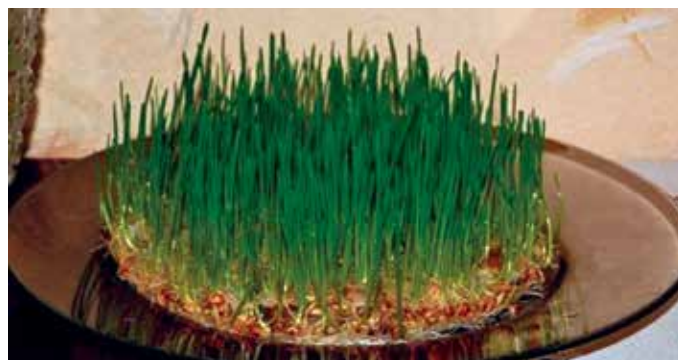
În seara de *Usturoi* (se numea *Usturoiul* deoarece mâncarea din seara aceea se făcea usturoiată, ca iarna să fie geroasă, să alunge toate bolile) fetele pregăteau plăcinte, dulciuri etc. Flăcăii erau poftiți la masă fiind cinstiți de fete. În seara aceasta se plănuia peșitul. Șezând la întâlnire, fetele făceau vrăji: într-o farfurie cu ouă se aprindeau două lumânări (el și ea), dacă capetele se uneau - înseamnă că tinerii se vor lua.

Deseori tinerii serbau afară. Ei făceau un foc mare, și dansau în jurul lui, organizau diferite jocuri distractive, glumeau, cântau - veselia nu avea margini. Astfel era alungat lupul, care, în noaptea aceasta se furișea pe lângă casele oamenilor pentru a le face rău. Serbarea ținea până în zorii zilei, când duhurile rele se ascund de ochii oamenilor.

Fetele mari se adunau la una dintre ele acasă și se vrăjeau, adică își ghiceau norocul. Celei mai mici dintre ele i se legau ochii și ea trebuia să treacă încălțăminte tuturor una peste alta, până în prag. Fata a cărei încălțăminte nimerea prima pe prag, se căsătorea în anul acela și înaintea tuturor.

Se arunca vreun papuc sau altă încălțăminte peste casă. Dacă papucul cădea cu botul spre poartă, posesorul lui se căsătorea chear în acel an.

Tot în noaptea de Sfântul Andrei sunt practicate și predicții meteorologice populare pentru anul următor. De obicei, în podul casei sunt urcate 12 cepe sănătoase, la fel de mari, care sunt lăsate acolo până în seara de Crăciun, când se află rezultatul. Fiecarei cepe îi este atribuit numele unei luni. Cepele care sau stricat indică luni ploioase sau cu grindină, iar cele care au încolțit luni - favorabile recoltei.

În ajunul sărbătorii Sfântului Andrei și în ziua Sfântului Andrei fiecare membru al familiei trebuie să pună grâu la încolțit în ghiveci de flori, care trebuie așezate lângă o icoană a Sfântului Andrei. Se udă odata la două zile, până în ziua de Anul Nou. Dacă grâul crește verde și des, atunci persoana care l-a pus la încolțit va avea un an bun cu bani, cu sănătate deplină și multe împliniri.

Noaptea Sfântului Andrei este considerată și noaptea Strigoilor, a celor trecuți în neființă care nu și-au găsit liniștea. Așadar, pentru a îndepărta spiritele care-ți pot bântui casa, e bine să ungi tocurele ușilor și ferestrelor cu doi căței de usturoi.

Tot pentru alungarea spiritelor se agață usturoi la intrare, iar animalelor li se pune mâncare, busuioc și în apă picături de aghiasmă.

Se crede, că în această noapte umblă strigoii să fure „mana vacilor”, „mințile oamenilor” și „rodul livezilor”. Împotriva acestor primejdii oamenii foloseau usturoiul. Casa, grajdul, cotețele erau unse cu usturoi pisat, menit să alunge duhurile rele.

În tradiția populară se spune că dacă faci cruci la uși și la ferestre cu usturoi în seara care precede ziua Sfântului Andrei, te protejează împotriva „făcăturilor”.

Fetele măsoară nouă ceșcuțe cu apă pline, și le toarnă într-o strachină, care se pune sub icoană. A doua zi, se măsoară din nou, cu aceeași ceșcuță, apa din strachină. Dacă nu va mai rămâne pe fundul strachinii apa, fie și câteva picături, atunci vor avea noroc; dimpotrivă, dacă ultima ceșcuță va rămâne neumplută cum trebuie, atunci nu vor avea noroc și nu se vor mărita.

Fetele ghicesc ursitul cu ajutorul parilor de la gard, astfel, noaptea pe întuneric ating un par, de la care numara în continuare pâna la al nouălea par, pe care leaga o sfoară sau lâna roșie. A doua zi merg să vadă cum le va fi alesul. Dacă parul este drept și neted, viitorul soț va fi tânăr și frumos, dar sarac. Dacă părul va fi scurt și noduros, soțul va fi batrân și sărac, iar de va avea coaja groasă, va fi bogat. Dacă parul este cu multe craci, ursitul va fi vădov cu mulți copii.

În noaptea Sfântului Andrei, se scoteau porțile. Ele puteau fi mutate de la un vecin la altul. A doua zi, fiecare gospodar își caută poarta prin vecini. Pentru ca nimeni să nu se apropie de poartă, s-o scoată sau s-o mute, gospodarii slobozeau câinii din lanț.

Se crede că cel care izbutea să scoată vreo poartă în taină, fără a fi observat, va fi fericit tot anul, i se vor împlini toate dorințele. Scoaterea porții semnifică scoaterea barierei, a porții din calea norocului.

Câteva fete se duceau noaptea, după ora douăsprezece, la fântână și aduceau câte o gură de apă. Procedura se repeta de trei ori. Din fiecare gură de apă, făceau câte o turțișoară din făină. Apoi toate se duceau la câine și fiecare îi îndindea turțișoara sa. Fata a cărei turțișoară o lua câinele se mărita în acel an.

Una din tradițiile făcute este că în această noapte fetele își pun sub pernă busuioc ca să-și viseze ursitul.

Fata de măritat prepara o „**Turtucă de Andrei**”, turtită subțire din făina de grâu, foarte sărată, coaptă pe plita sobei și o mânca înainte de culcare. Baiatul care venea în vis să-i aducă apă ca să-și potolească setea urma să o ceară de nevastă în cursul anului.

De Sfântul Andrei **femeile întorc oalele și câinile cu gura în jos sau scot din sobă cenușa caldă pentru ca strigoi să nu se adăpostească** la caldura, sau împărștie prin curte bucăți de pâine pe care strigoi să le mănânce și să nu mai între în casă.

Psihologii spun că aceste tradiții sunt alimentate de curiozitate.

Preoții susțin că aceste obiceiuri sunt păgâne. Dincolo de superstiții, majoritatea oamenilor asociază această sărbătoare cu începutul iernii, iar vremea din această noapte ne spune cum va fi iarna.

Referințe bibliografice:

1. Romanciuc-Dutcovschi, Ludmila. *Folclor din Moldova*. Chișinău: Editura Arc, 2012. 328 p.
2. Plăcintă, Vasile. *Slobozia Mare. Prin fereastra istoriei*. Galați: Editura pentru *Literatura și arta* GENEZE, 1996.
3. Sursă internet: www.moldovenii.md
4. Sursă internet: www.realitatea.md

MARIANA TODIREANU, mun. Chișinău

Dramaturgia muzicală

Categoria „Dramaturgia muzicală” fiind atribuită, de obicei lucrărilor muzical-dramatice ample, de acțiune scenică (opera, baletul, opereta), este caracteristică tuturor genurilor muzicale (de la simfonie până la miniaturi instrumentale).

Dramaturgia muzicală trebuie înțeleasă (și studiată cu elevii) sub două aspecte:

a) ca element extramuzical, influențat de arta teatrală, sub formă de construcție, de orânduire „regizorală” a evenimentelor acțiunii scenice și aplicabil la spectacolul muzical-scenic propriu-zis;

b) ca dinamica internă de desfășurare a discursului sonor, ce alcătuiește piesa muzicală (cu creșteri și descreșteri, cu acumulări și destinderi, cu culminări și reveniri, etc).

Aspectul „teatral” al noțiunii dramaturgiei muzicale se va explica, făcând referiri la specificul, construcția, forma, structura dramei literare, a romanului, a povestirii, etc. În drama muzicală scenică, prin particularitățile sale de compoziție, aduce aminte nuanțe specifice și în compoziția spectacolului.

Aspectul „muzical” al dramaturgiei va fi înțeles mai bine în baza exemplurilor de sonata clasică, prin urmărirea fazelor desfășurării imaginii muzicale: expoziția, dezvoltarea, repriza, coda.

Elevii audiind și interpretând creații muzicale din tezaurul muzical-național și universal, vor urmări procesul desfășurării dramaturgiei muzicale prin dramaturgia internațională, dezvoltarea motivică, contrastul derivat (dezvaluirea diferite calități ale imaginii), contrapunerea (diversitatea se obține prin compararea diferitor imagini artistice).

La această etapă se va lucra anume la distingerea elementelor specifice ale „muzicii academice și muzicii de divertisment” în creațiile audiate și interpretate. Elevii vor fi capabili să perceapă conținutul emotival al creațiilor de factură academică și de divertisment, să analizeze mijloacele de expresie prin care este exprimat conținutul creator, să releve și să caracterizeze ideile și sentimentele exprimate, să manifeste interes pentru aceste creații.

LILIA FULGA-ANDRIESCU, sp. principal, Secția Culturală Edineț

„Preacurată-i fața pâinii”

Cronica minunatelor sărbători din octombrie s-a extins în raionul Edineț cu încă una, consacrată pentru prima dată nu doar în teritoriu, ci și în republică. Este sărbătoarea consacrată evocării Pâinii, ideea venind de la însăși ministrul culturii dna Monica Babuc și susținută de președintele raionului Edineț dl Iurii Garas și Secția Raională Culturală. S-a depus efort și străduință și iată, că la 21 octombrie Casa de cultură din or. Cupcini a găzduit ediția I-a a Festivalului pâinii cu genericul „Preacurată-i fața pâinii”.

A fost o activitate spectaculoasă, plină de recunoștință față de toți acei, care contribuie cu dăruire de sine pentru a avea bucățica de pâine la dejun, la prânz și la cină în fiecare casă, în fiecare zi.

Holul instituției de cultură s-a transformat într-o imensă Casă mare cu mese multe, pline cu pâine rumenă și aromată, cu diverse produse de patiserie, coapte de cele mai minunate gospodine din satele raionului Edineț, dar și din raioanele Briceni, Ocnîța, Râșcani, Sângerei, precum și de iscusii brutari de la SRL „Maximos-Pan” și SRL „Pâine pe vatră”, SRI „Astra”, ÎI „Labliuc Nicolae” și de la Combinatul de panificație „Milina” din or. Anenii Noi. Mirosul de pâine proaspătă s-a răspândit în jur, imbiind trecătorii să viziteze variatele expoziții amenajate în mod original, în care s-a depus suflet și dragoste pentru Pâinea sfântă. Pe rol de organizatori ai festivalului au fost Consiliul Raional Edineț și Secția Raională Culturală.

Sărbătoarea pâinii a avut și mulți oaspeți de onoare, printre care: Monica Babuc, ministrul Culturii; Oleg Sârbu, deputat în Parlamentul RM; Ion Bodrug, director Agenția de Dezvoltare Regională Nord; Diana Dicusarî, director general Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial; reprezentanți ai consiliilor raionale Dondușeni, Râșcani, Briceni, Ocnîța și Sângerei, precum și o delegație din Republica Letonă, sosită în Moldova pentru a participa la Zilele ADR Nord din Bălți, ediția V-a.

Festivalul a început cu vizitarea expoziției de către oficialități și oaspeți. O diversitate a produselor de panificație au prezentat agenții economici, bogate au fost și expozițiile localităților prezente la eveniment prin cele mai iscusite brutărese din sate. A fost salutată receptivitatea primăriilor, care au contribuit la buna organizare a expozițiilor și prezența colectivelor folclorice la acest eveniment: Chetroșica Nouă, Hincăuți, Cepeleuți (s. Rângaci), Hlinaia, Hancăuți, Trinca, Ruseni, Gordinești, Rotunda, Stolniceni, Șofrâncani, Brânzeni, Alexeevca, Gașpar, Terbna, ale satelor Colicăuți și Drepcăuți (r. Briceni) Corlăteni (r. Râșcani), Hădărăuți (r. Ocnîța).

După vizitarea expoziției sărbătoarea a continuat în sala de spectacole a Casei de cultură. Din scenă a inaugurat festivalul Angela Bazatin, șef Secția cultură Edineț. În scenă au fost invitate delegațiile sosite din raioane și directorii brutăriilor participante la eveniment. Atât participanților cât și doamnei ministru președintele raio-

nului Edineț Iurii Garas le-a înmânat Diplome de participare la festival și câte un coș din lozie cu o varietate mare de pâine.

Despre pâinea de la origini și însemnătatea ei pentru diferite evenimente sacre din viața omului a vorbit Anghelina Boian, colaborator al Muzeului Ținutului Edineț. Apoi scena a fost pusă la dispoziția colectivelor artistice participante la festival, care au evoluat cu programe consacrate Pâinii. Pentru eforturile depuse la vernisarea expozițiilor și talentul artistic, toți participanții la festival au primit din partea Consiliului Raional Edineț Diplome de participare și premii în bani.

Întrucât activitatea a fost un festival-concurs, au fost instituite patru nominații. Toate expozițiile au fost minunate, dar conform Regulamentului juriul a decernat Diploma „Cea mai originală expoziție de pâine” reprezentantelor s. Colicăuți, r. Briceni. Mențiunea „Pâinea de la origine” a fost decernată colectivului „Țărăncuța” din s. Hincăuți. Nominația „Pâinea de ritual” a fost oferită participanților din s. Corlăteni, r. Râșcani. Cu mențiunea „Cea mai iscusită brutăreasă” juriul a apreciat-o pe Maria Gâscă din s. Chetroșica Nouă, r. Edineț.

La finele sărbătorii participanții au primit câte o pungă cu logoul festivalului și pâine. Un gest de caritate s-a făcut și pentru unele familii social vulnerabile și persoane în etate, cărora, prin intermediul Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei li s-a dus acasă pâine de la festival.

CLUBUL NAȚIONAL AL COREGRA

Atelierul profesional **METAFORA DANSULUI POPULAR**

1 IULIE, 2016 (Ședința nr. 1)

FILOSOFIA DIN REPUBLICA MOLDOVA

Atelierul profesional

HORITUL – NOBLEȚEA COREGRAFICĂ A SUFLETULUI

19 NOIEMBRIE, 2016 (Ședința nr. 2)

ELENA NEDELCIUC,
mun. Chișinău

Omul care a îmbrățișat rațional arta dansului folcloric este părtașul intelectului și a pasiunii dând vigoare sentimentelor și mesajelor unicele promovate de *jocul autentic*. Prin existența sa a oferit românului un sens frumos vieții. El dintotdeauna a cautat frumosul, descoperindu-l și în *Horă* - comoară estetică unică a neamului.

La 1 iulie 2016, a fost lansat serviciul nou în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova – **Clubul Național al Coregrafilor din Republica Moldova**. La inaugurarea Clubului au participat doamnele Elena Pintilei, director BNRM și Ala Culeac, director CCC „Ghiocel”, mun. Chișinău. Fondatorii Clubului respectiv sunt sectorul Audiovideotecă a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, Sectorul de Folclor al Institutului de Filologie a Academiei de

Clubul Național al Coregrafilor din Republica Moldova

Știință a Moldovei în parteneriat cu Centrul de Creație a Copiilor « Ghiocel », setor Ciocana, municipiul Chișinău.

Tot atunci, în pionerat s-a organizat primul Atelier profesional *Metafora dansului popular*. În ziua de 19 noiembrie 2016, Pavel Popa - coregraf, Maestru în Artă, fondatorul și responsabilul de activitatea nemijlocită a Clubului care întruchipează pasiunea nemărginită față de jocul folcloric, desfășoară un alt Atelier profesional cu genericul *Horitul – noblețea coregrafică a sufletului*. Au participat coregrafi din diferite localități ale Moldovei. Ședința a II-a a clubului a fost desfășurată în Sala de Conferințe „Alexe Rău” a BNRM.

În prima parte a programului s-a recapitulat materialul coregrafic, studiat la prima ședința a clubului: *Pașii de dans folcloric de la Coliba și* (localitate din r. Cahul) - prezentat de Dumitru Caranda, muzician, CCC „Ghiocel”, mun. Chișinău; *De trei ori în jurul mesei* (hora de scos mireasa din casă din cadrul ritualului nupțial *Îmbrăcatul miresei*), inf. Zinaida Bol-

boceanu, s. Saiți, r. Căușeni - coregrafi Pavel Popa și Oxana Cozma, profesor la LT „Mihai Viteazu” din mun. Chișinău; *Șaierul de la Mitoc* (sat din r. Orhei) - Sergiu Guțu, coregraf, CCC „Ghiocel”, mun. Chișinău.

În partea a II-a a programului s-au studiat jocuri folclorice zețuite de la băștinașii unor localități ale Moldovei, cum ar fi: *Hora-n două părți* de la Tomai, r. Leova; *Troanca* de la Mileștii Mici, r. Ialoveni - pretextate de coregrafi Oxana Cozma și Pavel Popa. Igor Costanda vine cu două jocuri folclorice: *Mărunțica* de la Tartaul (r. Cantemir) și *Hora-n cinci pași* (numit și *Steluța*) de la Varvareuca, r. Florești. Adrian Chiriac, coregraf din or. Biruința, r. Sângerei a propus dansul *Mărărașul* - joc folcloric cules de către regretatul coregraf Ion Sambriș de la unchiașii și mătușele satului Inești, r. Telenești.

Alături de Pavel Popa, la organizarea evenimentului au participat Mariana Cocieru, cercetător științific la IF al AȘM și Lilia Balan, șef serviciu Audiovideoteca la BNRM.

E P I G R A M E

SERGIU COJOCARU

CONSECINTE

Felul după cum aleasei,
E un forte argument,
Că, la noi, în Parlament
Stă prostia în capul mesei.

PRILEJ DE BUCURIE

Traifului să-i facem față
Și cu bune, și cu rele,
Guvernarea ne învață
Să dăm găuri la curele.

FILANTROPII

Într-o țară obosită
Stoarsă de o criză grea,
Guvernanții de elită
Tot mai fură ei ceva.

ALEGERI LA FERMA R.M.

Crâncenă s-a dat, în toi,
Lupta dintre porci și boi
Si-n acest dement calvar
Ne-am trezit cu un “I-A-A” țar.

GAPON DE BĂLȚI vs BOLȘEVICII

(replică la implicarea pochimii
în scrutinul prezidențial 2016)
A iesit la rampă popa
Să și-i țină mai aproape,
Că de-i scapă-n Europa
N-are ce să mai îngroape.

SECHELE

Secole ne-au frânt intrușii
Turcii, magherimea, rușii...
Și-azi mai suportăm povara-
Sfășie mancurții țara!

POSTELECTORALA-2016

/Felicitare în ajun de An Nou-
2017, sub semnul cocoșului roșu/
De la Roșu Împărat
Veste cu-cu-ri cocosu,
“Ded Moroz” ne-a mandatat
Un Gerilă și mai roșu!

MOȘ CRĂCIUN

Moșul ăsta generos,
Fire blândă și fragilă,

E un fel de Moș Gerilă,
Doar că e mai calduros.

GARANTAT 100 la 100
Când nevasta e "otravă",
Diagnosticul, socot,
În atare stare gravă
O amantă-i ANTIDOT.

FARĂ PRECIZARE

După un sondaj de top,
(Mai nimic sub soare nou)
Taur e în horoscop,
În realitate ...BOU!

MISTREȚUL

Oricât ar parea de mare
Animalul la vedere,
E prea mic să se compare
Cu un porc de la putere.

FILATELISTA

"POȘTA MOLDOVEI"
/Referitor la emiterea unui
timbru poștal dedicat unui

ex-presedinte R.M./
A emis faimosul timbru,
De-a rămas lumea tablou,
Aștepta să vadă-un zimbru,
Dar s-a pricopsit cu-n BOU!

TERRA

Când i-a dat un rost
Astrului ceresc
Făurit a fost
Ca un măr domnesc.

D'ALE NOASTRE

Cu prostiile în flux,
Râsul e un brand de lux!

UNUI POLITRUC

/replică la iesirile scandaluoase
postelectorale a cand. psm-ist
la președinția R.M.-2016/
Amenință DOBITOCUL
Și cu-n rânjet ne constrânge:
Bă, nu vă jucați cu focul,
Că vampirii mei beau sânge!

dr. **MARIANA COCIERU**,
Institutul de Filologie AȘM

Îndrăgita interpretă de muzică populară Zinaida (botezată Zinovia) Julea (Botezatu) s-a născut la 2 decembrie 1951, în familia lui Arion Julea și a Eugeniei Catan din satul Hârbovăț, raionul Anenii Noi, sat pitoresc, înconjurat de păduri seculare. Tatăl interpretei a fost căruțaș, iar mama – croitoreasă, renumită nu doar în localitate, dar și în afara ei. Zinaida este mezină familiei Julea, născută fiind tocmai al 14-lea copil. Mama Eugenia a avut din prima căsătorie cu Erofti Secară, pierdut pe front, 2 copii: Ana și Hariton. În cea de a doua căsătorie, cu Arion, a dat viață mai multor copii, din care au supraviețuit timpurilor anevoioase doar cinci. „Familia ne era nevoiașă, părinții munceau din greu și nu mai aveau timp să ne dezmiere. Tata-mi spunea „Aurelu tatii”, poate pentru că și-a dorit mult un băiat” [1, p. 123-124.].

În interviurile sale artista Zinaida Julea mărturisește publicului că dragostea față de folclor, muzică a fost moștenită de la părinți. Tata Arion avea un dar al povestitului excepțional: „Îl rugam să ne povestească întâmplări de pe vremea războiului și leșinam de râs cu toții, dar îl ascultam cu gurile căscate. A luptat, sârmanul, până aproape de Berlin, dar a scăpat” [2]. Arta povestitului folcloric a devenit o trăsătură de caracter reprezentativă și pentru interpretă. Calitățile vocale le are, cu precădere, de la mama, vocea căreia impresiona de la primele note muzicale intonate: „Mama mea cânta atât de bine, că dacă ar fi stat cineva s-o asculte, ar fi zis că a terminat două facultăți de muzică. Vocea ei era ca și «pusă» de specialiști, poate pentru că mulți ani a cântat la biserica din sat, care a funcționat în toate vremurile” [3]. În clipele de relaxare, când întreaga familie era învăluită în aura povestirilor „născocite” de tata sau în cea a cântecelor interpretate de mama, Zinaida încerca să li se alăture, fie cu o întâmplare, fie cu un cântec. Când cânta Zinaida, inima tatălui tresărea de bucurie și mândrie, dezmiardând-o părintește „artista tatei”. Primele cântece învățate de la tata au fost colindele: *Într-un târg din Galilei*; *Trei crai de la răsărit*; iar de la mama – cântecele religioase, dar și din cele auzite la radio. O deosebită predilecție avea pentru „Cântecul străinătății” (versuri: Gheorghe Crețeanu, muzică: Tudor Gheorghe), pe care mama Eugenia îl cânta cu mult suflet și temperament.

În 1958 este înscrisă în clasa I la Școala medie din Hârbovăț. De mică a visat să devină artistă, de aceea, vocea copilei a însoțit permanent fiecare activitate extrașcolară

ZINAIDA JULEA ȘI OMAGIUL ADUS CÂNTECULUI POPULAR

sau sărbătoare a satului. A avut o copilărie frumoasă, mărturisește interpreta, chiar dacă era încărcată de grijile casei. Deseori era trimisă de părinți la pășune cu vaca și oile. Pe lângă cântecele mamei lua cu ea și cărți, pe care le citea cu multă pasiune. Dragostea de carte a motivat-o, ulterior, să nu se oprească la studiile obținute în școala generală, ci să meargă să învețe mai departe. Într-o perioadă chiar visa să se facă jurnalistă. Celor de acasă le mărturisea, că dacă nu reușește să devină artistă, își va încerca aptitudinile în domeniul comunicării jurnalistice [4].

După finalizarea studiilor medii incomplete (1966), Zinaida Julea ia decizia de a urma calea muzicii, și, la doar 14 ani, vine la Chișinău. Scrie cerere de înmatriculare la specialitatea *Canto popular* la Școala de Muzică „Ștefan Neaga”. Inițial comisia de admitere îi respinge cererea, motivând că nu are vârsta potrivită și sfătuind-o să mai aștepte. Dar intenția adolescentei era mai puternică decât orice argument privind vârsta. În cele din urmă, susține examenele și devine elevă la specialitatea *Dirijat coral*, avându-l ca profesor pe Vladimir Achirnov. În timpul studiilor, aptitudinile vocale i-au fost observate de muzicianul și dirijorul Isidor Burdin care o invită în calitate de solistă în orchestra de muzică populară a școlii. Anii la școala muzicală nu au fost ușori, a avut momente când era ferm convinsă să abandoneze muzica, deoarece, venind dintr-o familie nevoiașă, nu avea surse materiale de a-și întreține existența.

Aflând intenția Zinaidei, profesorul Isidor Burdin îi sugerează să-și încerce norocul în Orchestra de muzică populară „Fluieraș” a Filarmonicii de Stat din Moldova, condusă din 1958 de virtuosul violonist, dirijor, compozitor, actor de cinema, Artist Emerit al Republicii Moldova, Serghei Lunchevici. Cu exactitate își amintește că la 15 ianuarie 1968 a fost invitată de notoriul violonist să susțină o probă de ascultare în fața orchestrei „Fluieraș”. Cu mari emoții, dar și cu speranțe de reușită, și-a demonstrat calitățile vocale în fața întregului colectiv. Într-un interviu acordat interpretei Maria Mocanu, Zinaida Julea, referindu-se la acest moment important din viața sa, mărturisea: „În timp ce cântam, N. Sulac a exclamat: «Asta-i Maria Tănase a noastre!». Nici nu-ți închipui ce ofensată am fost. Pentru că eu nu auzisem de Maria Tănase, și pentru că la noi în sat, când îți zicea «a lui Tănase» era ceva tare de râs și de batjocură. Abia mai târziu mi-am dat seama

de complimentul lui Sulac, după ce am ascultat-o pe marea cântăreață a neamului nostru, pe care am îndrăgit-o” [1, p. 125-126]. Au urmat ani grei de muncă asiduă și perseverență pentru a face față statutului de solistă în prestigioasa orchestră. Dirijorul Serghei Lunchevici avea să mărturisească într-un interviu (1970) că Zinaida Julea: „În primul rând, este talentată și apoi foarte harnică și muncitoare. De la un concert la altul se prezintă nu la fel, ci progresa” [5]. Serghei Lunchevici a jucat un rol deosebit și decisiv în formarea Zinaidei ca interpretă de muzică populară și ca om de cultură. Prin intermediul lui i-a descoperit și pe scriitorii clasici ai literaturii române, creația cărora era interzisă în perioada sovietică. A debutat pe scena profesionistă cu cântecele: *Hop-țup-țup, mălai de hrișcă; Floricică de pe deal și Măicuța m-a dat departe*. Ultima piesă i-a fost oferită cu amabilitate de Nicolae Sulac, care i-a devenit prieten și îndrumător. Această lucrare, cu linie melodică dezvoltată și complicată, a ajuns a fi și o carte de vizită a interpretei în numeroasele turnee din străinătate. În palmaresul repertorial au intrat nu doar doine, cântece de dragoste, de petrecere și voie bună, de joc, de glumă, dar și balade, romanțe. Bunăoară, *Balada plopului*, lansată în 1981 în cadrul concursului *Cântați cu noi*, a transpus publicul ascultător într-o stare de euforie totală.

A activat în Orchestra „Fluieraș” o perioadă îndelungată, 23 de ani (1968-1991). Împreună cu membrii colectivului, printre care virtuozii instrumentiști: P. Zaharia, A. Botoșanu, V. Copacinschi, V. Negruzzi, I. Dascăl, S. Brânzila, I. Neniță, Gr. Bodolică; soliștii: Tamara Ciobanu, Gheorghe Eșanu, Nicolae Sulac, diriguți de S. Lunchevici, au efectuat mai multe deplasări concertistice peste hotare, vizitând numeroase țări: Franța, India, Finlanda, Birma, Portugalia, Brazilia, Italia, Mexic, Canada, SUA, România, țările CSI, Peru, Mongolia etc. A fost și continuă să fie o luptătoare sensibilă, care a știut să se impună și să obțină aprecierea colegilor grație vocii și a caracterului, a talentului de a transmite cu exactitate spirituală mesajul

cântecului popular. Cucerind publicul de diverse etnii, a avut și câteva propuneri serioase de a activa în străinătate: Brazilia, Portugalia, Mexic, propuneri, pe care interpreta, împătimită după „dorul de acasă”, nu le-a acceptat.

În turneele efectuate, a avut fericita ocazie să evolueze pe marile scene ale sălilor de concert ale lumii: *Salle Pleyel, Olympia* – Paris, *Sala Congreselor din Kremlin, Sala cu Coloane* – Moskova etc., alături de Georg Ots, Irina Arkhipova, Tamara Sineavskaia, Muslim Magomaev, Iurii Guleaev și alți renumiți artiști de notorietate mondială.

Între anii 1988-1993 își continuă studiile la Institutul de Stat al Artelor din Chișinău la specialitatea *Regie manifestări culturale*, avându-l ca profesor pe Vasile Stratulat.

Din 1991 și până în 1996, interpreta Zinaida Julea este solistă în Orchestra de Muzică Populară „Mugurel”, dirijată de Ion Dascăl, Artist al Poporului, evoluând împreună în multe turnee: Spania, Franța, Iugoslavia ș. a.

Ulterior a avut mai multe spectacole cu Orchestra Națională de Muzică Populară „Lăutarii” (fondată în anul 1970, în cadrul Filarmonicii de Stat din Moldova), la pupitrul dirijoral al căreia, din 1978 și până în prezent, fiind Nicolae Botgros, Artist al Poporului și laureat al Ordinului Republicii. Pe parcursul întregii sale cariere a evoluat cu toate orchestrele de muzică populară din Chișinău. În prezent colaborează cu Orchestra Municipală de Muzică Populară, sub conducerea fraților Vitalie și Vasile Advahov.

Interpreta Zinaida Julea, grație calităților vocale, a excelat și în muzica ușoară. Amintim doar câteva lucrări care au marcat-o substanțial: *Un medalion* (versuri: Gr. Vineru; muzică: I. Aldea-Teodorovici); *Gelozie* (versuri: Gr. Vineru; muzică: I. Aldea-Teodorovici); *Să nu mă caute nimeni în seara asta; Într-o zi prin Chișinău; Lacrimi de iubire; Când eram la mama fată* (text: P. Cărare; muzică: Z. Julea); *Drum la vale și drum la deal; În miez de noapte cânt; E trist poetu-n fața mării* (muzică: G. Mustea, text: P. Cărare), *Nostalgie* (text: Z. Julea, aranj. muz.: L. Știrbu) etc.

Meritele activității profesionale ale Zinaidei Julea au fost recunoscute la nivel național, fiindu-i oferite titluri și distincții de stat. În 1976 îi este conferit titlul de *Artist Emerit al Republicii Moldova*, iar în 1985 – cel de *Artist al Poporului*. În 1993 i se decernează medalia *Meritul civic* și în 1998 – *Ordinul Republicii*. În 2016 interpreta a fost decorată cu titlul Cetățean de Onoare al Municipiului Chișinău.

Artista Zinaida Julea a fost căsătorită cu Simion Buzilă, clarinetist al Orchestrei de muzică populară „Fluieraș”, care s-a stins din viață la numai 40 de ani, pe când unica lor fiică, Zina, avea un an și opt luni. În mare măsură și această durere a marcat-o să fie puternică pentru a rezista atât în lumea muzicii, cât și în cea cotidiană, fiind ferm convinsă că muzica și copilul i-au fost dăruite de Dumnezeu, drept cele mai mari bucurii ale vieții: „sunt principalele mele realizări, iată de ce nu le despart, pentru că doar pentru ele trăiesc” [5].

Televiziunea Națională a realizat câteva pelicule cinematografice cu participarea Zinaidei Julea: în 1976 – *Zinaida Julea*, regie: Victor Bucătaru; în 1986 – *Cântă Zinaida Julea*, „Telefilm-Chișinău”; în 1996 – *La gura sobei: Concert de romanțe cu Artista Poporului din RM – Zinaida Julea*, acompaniată de Orchestra de muzică populară „Mugurel”. De asemenea, este protagonista a două serate de creație: 1996 – *De-ar veni primăvara*; 1998 – *Un cântec de-o viață*.

Pe parcursul întregii sale activități artistice a înregistrat mai multe lucrări pe diverse suporturi audio, chiar

dacă palmaresul său repertorial cuprinde mult mai multe piese:

- *Moldovă, primește-mi cântul*, acompaniată de Orchestra de muzică populară „Fluieraș”, dirijor Serghei Lunchevici. Moskova: Melodia, 1988 (disc de vinil).
- *Pe ulița satului*. Chișinău: Music Master, 2009 (casetă audio).
- *Pentru inima oricui...*, acompaniată de Orchestra „Lăutarii”, dirijor N. Botgros. Chișinău: Music Master, 1999 (casetă audio); 2000 (compact disc).
- *Lume, nu mă judeca*, acompaniată de Tariful fraților Vitalie și Vasile Advahov. Chișinău: S.R.L. Sitarin, 2005 (compact disc).
- A colaborat cu piese la editarea discurilor de vinil:
- *Vin diminețile* (aranj. muz. S. Lunchevici – vers. E. Krierman). În: Молдавский сувенир. Москва: Мелодия, 1977.
- *Cine-n codru se adună?* (aranj. muz. S. Lunchevici – vers. A. Strâmbeanu). În: Молдавский сувенир. Москва: Мелодия, 1977.
- *Vin diminețile* (aranj. muz. S. Lunchevici – vers. E. Krierman). În: Флуераш: Оркестр молдавской народной музыки. Худож. рук. С. Лункевич. Москва: Мелодия, 1973.
- *Cine-n codru se adună?* (aranj. muz. S. Lunchevici – vers. A. Strâmbeanu). În: Флуераш: Оркестр молдавской народной музыки. Худож. рук. С. Лункевич. Москва: Мелодия, 1973.
- *Florică de pe deal* (vers. pop.). În: Флуераш: Оркестр молдавской народной музыки. Худож. рук. С. Лункевич. Москва: Мелодия, 1973.
- *M-au cerut la maica doi* (vers. pop.). În: Флуераш: Оркестр молдавской народной музыки. Худож. рук. С. Лункевич. Москва: Мелодия, 1973.
- *Unde cântă moldovenii* (aranj. muz. V. Negruți – vers. pop.). În: Флуераш: Оркестр молдавской народной музыки. Худож. рук. С. Лункевич. Москва: Мелодия, 1973.
- *Vă cânt plugari* (aranj. muz. D. Gheorghită – vers. E. Krierman). În: Флуераш: Оркестр молдавской народной музыки. Худож. рук. С. Лункевич. Москва: Мелодия, 1973.
- *Of, leliță Mărioară* (vers. pop.), acomp. Orchestra de muzică populară „Folclor”. În: *Arta Muzicală a Moldovei*. Moskova: Melodia, 1972.
- *E trist poetu-n fața mării* (muzică: Z. Julea – vers.: P. Cărare), acomp. Orchestra simfonică și de estradă a Radioteleviziunii de Stat, cond. art. A. Vasecichin. În: *Melodii preferate nr. 2*. Moskova: Melodia, 1989.

Printre realizările interpretei se înscriu și înregistrările de muzică populară și ușoară, depozitate în Fonoteca Companiei de Stat Teleradio-Moldova: *Un medalion; Lume, lume; Drum la vale și drum la deal; În miez de noapte cânt; E trist poetu-n fața mării; Nostalgie; La Paloma* – în spaniolă; *Margiolene, Tombe la neige* – în franceză; *Torno sorento, Chitara romana* – în italiană etc. Tot aici se păstrează și câteva romanețe în aranjamentul muzical al maestrului Ion Dascăl, acompaniate de Orchestra de Muzică Populară „Mugurel”: *Din ochii care-au plâns vreodată; În cârciumioară; La chipul tău, măicuță* (S. Belicov); *Te-aștept pe același drum; Am strâns toamnă după toamnă; Sub vișinu-nflorit*.

Sunt câteva decenii de la prima lansare a interpretei pe scena mare a cântecului popular. În tot acest răstimp Zinaida Julea a demonstrat o impresionantă forță de viață,

abnegație și predilecție pentru valorificarea și promovarea moștenirii culturale a poporului. În viziunea distinsei doamne creația folclorică este cel dintâi dat pe care trebuie să-l păstreze cu sfințenie fiecare cântăreț care își trage rădăcinile din cultura tradițională.

LA MULȚI ANI, DISTINSĂ DOAMNĂ A CÂNTECULUI POPULAR!

Referințe bibliografice:

1. Mocanu Maria. *Interviuri în do major*. Chișinău: Etnomuzic, 2004. 200 p.
2. Interviu de Daniela David: *Zinaida Julea: „Eram atât de săracă... nu aveam ce îmbrăca, ce încălța, iar de valiză nici nu mai vorbesc!”*, 2014. <http://ea.md/zinaida-julea-eram-atat-de-saraca-nu-aveam-ce-imbraca-ce-incalta-iar-de-valiza-nici-nu-mai-vorbesc/>.
3. *Interviu cu Zinaida Julea* de Tatiana Slivca. Emisiunea „În culisele Neamului”, Noroc TV, 2014. <http://www.noroc.tv/emisiuni/in-culisele-neamului/07-06-2014/zinaida-julea/>.
4. Popușoi Liliana. *Zinaida Julea. Un suflet ca o romanță*. În: VIP Magazin: Revista oamenilor celebri, 2006. <http://arhiva.vipmagazin.md/top-femei/99-Femei-ale-Moldovei/Zinaida-Julea.-Un-suflet-ca-o-roman%C5%A3%C4%83/>.
5. Roșca N. *Vin diminețile*. În: *Moldova Socialistă*. 1970, 22 septembrie.

LUDMILA SAMARIN, profesoara, conducătorul corului „Belcanto” ȘACS „E. Coca”

Corala „Belcanto”

Școala de Arte pentru copii „Eugeniu Coca” din or. Soroca este o instituție de învățământ muzical cu o bogată istorie, cu frumoase tradiții temeinice, un centru metodic autentic și autoritar pentru toate instituțiile de același tip din raion, de continuare a tradițiilor întemeiate de generațiile anterioare, de remarcare a meritelor celor, care prin munca sa au izbutit să promoveze imaginea acestui edificiu muzical.

În același timp școala noastră, reprezintă un templu de formare a unor valori culturale de bun gust și un centru tradițional cu un sistem de educare estetică verificat prin timp, care își continuă activitatea în pofida tuturor schimbărilor actuale.

Trec anii, se schimbă generațiile de elevi, iar pedagogii continuă să îndeplinească munca lor creativă, de fiecare dată demonstrând pasiune și depunând suflet în fiecare discipol.

Concomitent cu studierea instrumentului muzical, a obiectelor muzical teoretice, în școală, pe larg, se practică

cultivarea muzicală colectivă: în cor, în ansamblu, în orchestră, în taraf.

În instituția noastră activează două formații corale: corul mic de copii „Do-Re-Mici”; corul mare de copii „Belcanto”, căruia în perioada anilor 2012-2013 i s-a oferit acest deosebit nume (din italiană *bel canto* - „interpretare frumoasă”).

„Belcanto” posedă un repertoriu divers, atât clasic cât și modern. Activitatea coralei este amplă, participă la diverse activități artistice, concursuri și festivaluri, obținând diplome și premii. Astfel, în perioada anilor 2014 -2016 a participat la Festivalului concurs raional de muzică sacră „Cu noi este Dumnezeu”, în cadrul căruia au concurat și colective profesionale.

Atunci, coralei „Belcanto” i s-a acordat premiul II, aceasta demonstrând o nouă treaptă de manifestare și de activitate a acestui colectiv de elevi.

În anul de studiu 2015-2016, în cadrul Concursului intern „Interpretarea în ansamblu” „Belcanto” a fost distins cu diplome de gradul I, II, III și mențiunea „Simpatia publicului”, fapt ce demonstrează nivelul de interpretare calificându-se spre superlativ, dar și aspirațiile membrilor formației.

Festivalul Internațional al Ansamblurilor vocale și instrumentale, ediția I-a, 2014, a fost pe bune o mare experiență de interpretare pentru soliștii coralei Sârbu Virginia și Solovei Radu. Cerințele și atmosfera acestui concurs au demonstrat tuturor concurenților importanța unei interpretări calitative și frumoase. Important a fost faptul că acești elevi cu mai puțină experiență solistică au evoluat în fața publicului fiind apreciați cu mențiune și aplauze. Radu este o tânără speranță a operei naționale, proaspăt absolvent al Școlii de Arte „E. Coca”, or. Soroca, clasa „Pian” a profesorului I. Tarnovețcaia, clasa „Vocal” – Ludmila și Valeriu Ceban. Deasemenea, deținător a multor diplome la concursuri interne, raionale și republicane. Din copilărie Radu a fost pasionat de muzica vocală academică, actualmente este student la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”, anul I.

În 2016 corala „Belcanto” a evoluat cu programe diverse și interesant la manifestările ce au avut loc la Centrul de Informare „M. Sadoveanu”, în cadrul spectacolului coral desfășurat la Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Soroca, la concertul consacrat Zilei profesorului în scena Palatului de Cultură, la concertul „Radio Moldova - 86 de ani!”, unde măiestria interpretative a coralei a fost apreciată cu calificativul „Frumoasă”.

Radu Solovei —
speranță operei naționale

Corina Teletnic, solista coralei

În prezent, constatăm o înstrăinare a tinerilor de la tradițiile trecutului, acestea ori dispar ori sunt denaturate. În condițiile actuale urmează a fi găsite metode și mijloacele care ar menține vie cultura corală, ca pe o limbă muzicală maternă.

În acest context, pe 16 octombrie 2016 corală a participat la Festivalul Național de muzică corală „A ruginit frunza din vii”, care s-a desfășurat în Centrul de agrement „Shopping Malldova” organizat împreună cu Asociația Muzical-Corală din Moldova la care au participat 20 colective corale din Republica Moldova, Letonia și Slovacia, cu un repertoriu divers, cu interpretări originale ale celor mai tari hituri din toate timpurile. Ajunși la a IV-a ediție, evenimentul este așteptat și îndrăgit de spectatori și iubitorii de muzică corală. Prin intermediul acestor concerte, „Shopping Malldova” susține tinerii muzicieni și promovează muzica de calitate.

Exprim sincere mulțumiri colectivului coralei pentru mobilizare și evoluarea reușită, administrației Școlii de Arte pentru copii „E. Coca”, or. Soroca în frunte cu directorul dna Larisa Zeablițaia pentru încredere, susținere și încurajare; dlui Grigore Bucătaru, șeful Secției Cultură și Turism Soroca pentru asigurarea cu transport; organizatorilor festivalului, și în special dnei Elena Marian, președintelui Asociației Muzical - Corale din Moldova pentru invitație, încredere și căldura cu care am fost primiți.

Indiferent de grai, port sau obiceiuri, arta corală ne unește printr-un limbaj universal. Ea aduce în prim plan valorile fiecărei națiuni, așezându-le pe un singur portativ, astfel încât ele să poată fi descoperite și transmise dincolo de barierele vorbelor.

Text și imagini: **ION DOMENCO**

DE O VALOARE APARTE, PATRIMONIUL MUZEISTIC

Și în acest an, la inițiativa Consiliului Europei și a Reuniunii Europene au fost marcate Zilele Europene ale Patrimoniului (ZEP). În perioada 19 septembrie-15 octombrie, cu genericul „Patrimoniul și comunitățile”, s-au desfășurat Zilele Europene ale Patrimoniului- o temă comună pentru majoritatea statelor europene.

În context, Tatiana Baranov, specialistă principală, Serviciul Cultură Cantemir a specificat: Evenimentele dedicate ZEP au loc în cca 50 de țări- parte ale convențiilor europene referitoare la patrimoniul cultural, cu peste 20 mln de vizitatori anual. Cu această ocazie, în raionul Cantemir s-au desfășurat mai multe acțiuni: la Muzeul de Istorie și Etnografie din s. Tartaul, timp de câteva zile a fost vernisată o expoziție de numeroase obiecte etnografice, vizitatorii s-au bucurat de un prilej rarisim de a lua cunoștință de adevărate relicve ale istoriei localității și raionului. Organizatoarea acțiunii, directoarea muzeului, Mocanu Lidia a avut întâlniri cu elevii și profesorii gimnaziului „Delta” din Tartaul, din alte localități. O discuție

captivantă la tema patrimoniului istoric a avut loc la Muzeul „D. Cantemir” din or. Cantemir. Directorul acestuia, Alexandru Ghelan, a profitat de posibilitatea de a dialoga cu elevii LT „D. Cantemir”, cu profesoara Aurelia Olteanu; ulterior, la Biblioteca Publică pentru Copii „Gr. Vieru”, s-a petrecut un concurs de desene cu tema „Comunitatea în viziunea copiilor”, cu participarea elevilor de la Gimnaziul „M. Eminescu”, directoarea Bibliotecii pentru Copii Elena Leasnicova. De asemenea, la Biblioteca Publică Raională (director-Aurelia Nechit) s-a desfășurat o „masa rotundă” cu genericul „Patrimoniul și comunitățile”.

Solicitat de „Cuvântul Liber”, Alexandru Ghelan, avea să menționeze că, marcarea Zilelor Europene ale Patrimoniului a oferit tuturor ocazia de a descoperi comori culturale ce se află, adesea, extrem de aproape de noi, dar, cu regret, rămân necunoscute. Aceste comori rămân neaccesibile publicului larg, de aceea, scopul nostru este de a face ca cetățenii să se simtă mai aproape de patrimoniul cultural al propriei comunități și țări.

În cadrul recentelor manifestări, desfășurate în centrul raional, cu ocazia zilei de naștere a distinsului om de știință și cultură, Dimitrie Cantemir (mă refer la omagierea înaintașului de către angajații Consiliului raional, carea au depus flori la bustul lui D. Cantemir din Piața Independenței, la fel procedând și elevii și profesorii LT „D. Cantemir”), vreau să remarc că muzeul din Cantemir, fondat acum mai bine de 10 ani, dispune de cca 20 panouri, ilustrații, texte ce reflectă viața și activitatea marelui cărturar-atât în ipostaza de om politic și voievod al Moldovei, cât și de o personalitate cu renume european și mondial. Găsim aici și monumentalele opere cantemirene - „Descrierea Moldovei”, „Hronicul Vechimei a Romano-Moldo-Vlahilor”, „Creșterea și descreșterea Imperiului Otoman”, „Istoria Ieroglifică” ș.a., hărțile Moldovei, a Constantinopolului, materiale ce relevă meritul lui Cantemir în alte domenii, or, s-a manifestat în egală mă-

tează muzeul, de unde sorb din înțelepciunea înaintașilor, răsfoiesc filele de început ale orașului și raionului Cantemir; cu fiecare ocazie, prietenii instituției muzeistice-lucrători din cultură, pedagogi, jurnaliști-vin cu donații de carte, documente, fotografiile despre trecutul Cantemirului. O contribuție valoroasă a neuitării cantemirenilor și-l aduce și organizația raională a veteranilor războiului de la Nistru (președinte-Sergiu Cervinski) care a depus un efort deosebit întru înveșnicirea celor 15 cantemireni căzuți, în 1992, în luptele cu separatiștii susținuți de Armata 14 a Federației Ruse.

...Sunt sigur că mai toată lumea știe se înseamnă un muzeu. Este instituția care se ocupă cu strângerea, păstrarea, cercetarea, punerea în valoare și expunerea obiectelor care prezintă interes istoric, științific, artistic etc, locul unde te duci cu școala sau cu părinții, când ești copil și pe care îl vizitezi când te afli în străinătate. Muzeul e arsen-

sură ca un mare cărturar, enciclopedist, etnograf, geograf, filozof, istoric, lingvist, muzicolog, om politic și scriitor, primul din români care a devenit membru al Academiei din Berlin, deschizând, astfel, larg ușile spre știința și cultura Occidentului. Participanții la discuții, a subliniat Ghelan, au manifestat un viu interes pentru trecutul meleagului, accentuând că, deși are o vârstă relativ tânără, orașul și raionul Cantemir au o istorie destul de valoroasă, ce urmează a fi păstrată pentru generațiile ce vin. Un aport substanțial la caligrafierea și immortalizarea acestor pagini de istorie l-au adus și-l aduc reprezentanții mass-mediei locale și regionale, de care fapt vizitatorii se conving urmărind standurile muzeului. Este vorba de ziarul raional-inițial „Calea luminoasă”, apoi „Vatra”, „Curierul de Cantemir” – despre care segment al devenirii unității administrativ-teritoriale le-a vorbit celor prezenți jurnalistul și publicistul Ion Domenico (în anumite perioade-redactorșef al acestor publicații-n.n.), care cu această ocazie și-a prezentat și noua sa culegere de eseuri publicistice „Alfabetul demnității”, ce și-a găsit un loc de cinste în fondul de carte al bibliotecilor din Cantemir-Publică Raională și pentru Copii „Gr. Vieru”, dar și în muzeul „D. Cantemir” din Casa Raională de Cultură „N. Sulac”. Țin să menționez și faptul că anual, de Ziua Muzeelor, elevii LT „D. Cantemir”, ghidați de profesorul de istorie Sevastian Voinu, vizi-

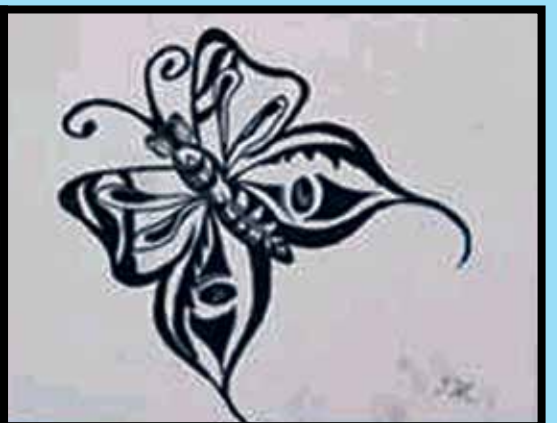
lul cel mai puternic cu care un popor își apără originea, identitatea și tot ce a moștenit de la străbuni. Anume astfel vede și înțelege menirea, rolul și locul muzeului Alexandru Ghelan, directorul muzeului de istorie „D. Cantemir” din Cantemir. Născut în satul Leca de pe malul Prutului, Alexandru a fost din fragedă copilărie pasionat de frumusețea plaiului natal, a luncii Prutului, a baștinei sale, ce are o istorie demnă de invidiat, or, nu toți cunosc că localitatea din preajma Fălciului a fost port fluvial, unde ajungeau corăbiile negustorilor greci, ce procurau lemn de stejar din Codrii Tigheciului. Obsedat chiar de peisajele impresionante ale văilor și dealurilor natale, după absolvirea școlii medii din s. Antonești, a hotărât să facă regie la Institutul de Arte „G. Muzicescu” din Chișinău, după absolvirea cu succes a căruia a lucrat câțiva ani la „Moldova-film”, ca regisor-asistent, realizând pelicule de valoare din diverse domenii. Și activitățile ulterioare din domeniul culturii, la Cantemir, la ziarul raional (în calitate de fotograf) și cca două decenii-operator la Televiziunea Națională au constituit un bun prilej de manifestare a talentului și harului artistic, cu care l-a înzestrat natura, părinții, dar și autoinstruirile ce au urmat. În aceste zile, când omul de artă și cultură, Alexandru Ghelan împlinește o frumoasă vârstă, îi dorim sănătate, noi împliniri și realizări! La mai mult și la mai mare, colega!

NATALIA GANGAN

mun. Chișinău

ELENA COLIN, șefa BP, Caplani, Ștefan Vodă

Caplani – moșia sacra a rădăcinelor neamului

„Satul ne este un loc sfânt unde ne sunt rădăcinile neamului. Căplani - localitate cu vechii tradiții istorice și culturale, cu vrednici gospodari ospitalieri și responsabili de tot ce-i înconjoară, care păstrează cu sfințenie obiceiurile și tradițiile moștenite din bătrâni”. Hramul localității este o sărbătoare cu tradiții vetuste, care din an în an se ceremonializează. Tot în această zi sărbătorim și hramul bisericii „Acoperemântul Maicii

Tot în perioada 17-23 octombrie s-a desfășurat Săptămâna Națională a Voluntariatului, ediția 2016 „Hai în gașca voluntarilor”, ediția a X-a. Luni 17 octombrie Săptămâna Națională a Voluntariatului a luat startul în incinta Bibliotecii Publice Caplani. Instituția noastră a organizat „O zi în bibliotecă” unde utilizatorii de carte ne-au oferit umărul la renovarea cărților deteriorate, le-au îngrijit de praf, le-au lipit și le-au aranjat, au adus flori și

le-au udat. Și pentru ajutorul oferit le mulțumim.

La organizarea evenimentului au contribuit: primarul satului nostru dl V. Tabunșcic, dna A. Calalb, seful Caminului cultural, șefa Bibliotecii Publice dna E. Culin, șefa Bibliotecii Publice pentru copii dna C. Voloh, directoarea gimnaziului dna D. Barcari, dna N. Iuraș, profesoara de limbă română, dumneai a depus mult suflet, pasiune și dragoste în cele realizate.

Domnului”, cea mai mare sărbătoare a lăcașului sfânt serbată cu mare fast și solemnitate. La această activitate copii, cu mult drag, au prezentat un recital de poezie dedicat satului natal. Scopul principal fiind cunoașterea semnificației adevărate și promovarea acestei tradiții frumoase a neamului nostru.

Pe data de 10.10.16 în parcul satului „Colțisor de Rai” a fost inaugurat bustul lui Mihail Eminescu, cu genericul „Și –al meu nume o să-l poarte secolii din gură-n gură ...”. La eveniment au fost prezenți în jur de 250 persoane. Felicitări deosebite pentru locuitorii căplăneni și oaspeții dragi a rostit dl V. Tabunșcic, primarul satului. Oaspete de onoare a fost dl Vacariu Constantin-Aurelian, primarul comunei Arpașu de Jos – județul Sibiu, România. Prezent a fost și „Lucefărul” lui Mihai Eminescu, promovat de elevii gimnaziului din localitate. Au recitat poeziile și au intonat cântece pe versurile marelui Eminescu membrii ansamblului „Țărâncuțele” care nu au nici un an de la fondare, dar deja sunt vestiți în tot raionul Ștefan Vodă și peste hotarele lui. Chiar la această sărbătoare ei au fost poftiți să petreacă sărbătorile de Crăciun în comuna Arpașu de Jos, invitația le-a oferit-o dl primar al acestei commune ardelenesti. Deasemenea, evenimentul respectiv a promovat biblioteca în cadrul Companiei Naționale de Promovare a Bibliotecilor Publice din Moldova „Ne vedem la bibliotecă”.

MARIA SCOARTA, raionul Briceni

...DAR MAI ÎNTII DE TOATE OMENESTE- DUMITRU BLAJINU

*Festival-concurs raional de Muzică Populară „Dumitru Blajinu”
ed. II-2016. s.Pererita, r. Briceni*

*„De pe drumuri depărtate,
te-ai întors dinnou acasă, la Pererita.
Cântă doina, hora și balada, lăutare,
c-ai ținut în mâini vioara și-ai cântat, ca
nimeni altul....”*

Prima ediție a Festivalului raional de Muzică Populară în memoria neîntrecutului violonist Dumitru Blajinu – personalitate puternică în Cultura Națională, artist emerit din Republica Moldova, cavaler al Ordinului Republicii, primul fondator al primei Orchestre de Muzică Populară „Folclor” din țară, a avut loc în 2015, în Ziua de naștere a Măriei Sale. Satul natal Pererita, raionul Briceni a fost gazda primitoare.

A trecut un an. La 11 noiembrie 2016 Dumitru Blajinu ar fi împlinit 82 de ani...

Îmi aduc aminte de participanții primei ediții, care după cum se vede, a avut sorți de izbândă. Emoții, responsabilitate, dăruire

de sine. Probabil, pozitivismul și simțul datoriei de a ne omagia și a nu da uitării personalitățile neamului, au fost criteriile de bază, care au contribuit la organizarea celei de-a doua ediții a festivalului-concurs raional de Muzică Populară „Dumitru Blajinu”. Foarte convingător a fost și dl. Anatolie Ceban, primar de Pererita, care ne-a asigurat, că festivalul în memoria marelui artist din Pererita, nu va pleca niciodată din sat. Au pus umărul toți — Primăria, lucrătorii din domeniul culturii din raion, direcția școlilor vocaționale din or. Lipcani și Briceni, com. Larga și Colicăuți, elevii și pedagogii de la gimnaziul din localitate.

Oaspeți de onoare ai festivalului au fost Domnii Anatolie Caduc, vicepreședintele raionului Briceni, Diana Dicusarfi, director general, Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, Oleg Volontr, director artistic la Centrul Național, Anatolie Ceban, primar de Pererita, Zinaida Covali-Blajinu, sora multregretatului Dumitru Blajinu, Ilie Zagoriciuc, șef Secție Cultură și Turism a Consiliului Raional Briceni.

Un Juriu profesionist a apreciat la justa valoare evoluarea participanților la această sărbătoare. S-a luat în vedere stilul interpretativ, repertoriul, portul popular, ținuta scenică. Obligatoriu, concurenții trebuiau să interpreteze o piesă din creația vestitului muzician.

La Compartimentul „Interpreți-violoniști” locul întâi, pe bune, i-a fost acordat lui Bogdan Surujii și Mihaela Achilina, ambii elevi la Școala de Muzică Briceni, profesor clasa *vioara* Tatiana Iachimov. La Compartimentul „Interpreți-vocali” locul întâi a revenit Alexandrinei Starov din Drepcăuți și Vadim Rusnac din Grimăncăuți.

Au evoluat foarte bine și Valeria Chiriliuc, Ovidia Vatamanu, Iuliana Ursan/Școala de muzică Briceni/, Emil Borodache, Izabela Cecan, Bogdana Dimitriuc/Școala de Muzică Larga/, Anastasia Haliuc /Școala de Arte Colicăuți/, Anastasia Zota, Mihaela Bors/Școala de Arte Lipcani/, Nona Sărăcuța/Briceni/, Cornel Sava, Alina Grosu, Ilinca Eni/ Pererita/, Cristina Malai, Dumitrița Turea/ Colicăuți/, Mădălina Zestre/ Larga/, Cristina Popovschi, Ruslana Vulpe/ Coteala/, Victoria Andronache/ Șireuți/, Lucia Danilescu/ Caracuseonii Noi/ și alții.

La Festival au răsunat vestitele și nemuritoarele piese ale lui Dumitru Blajinu — „Hangul de la Pererita”, „La vatra jocului”, „Sârba lui Moș Nicolae”, „Studiu folcloric”, „Hora de la Poeni”, „Hora fetelor”, „Colo-n vale la izvor”, „Sârba nunților”, „Ca la caval”, „Toarce, lele, toarce” și altele.

Un omagiu vestirului rapsod au adus prin muzica interpretată lăutarii din Orchestra de Muzică Populară, „Frunze de dor” a Secției Cultură și Turism a Consiliului Raional Briceni condusă de Vasile Lungu, care au evoluat în recital. Cu dor de marele maestru a doinit la vioară Victor Cioclea, un lăutar neîntrecut de la Nordul Moldovei. Iar Lăcrimioara Cutean și Dumitraș Sava, elevi de la gimnaziul din localitate, au recitat poezii închinată lui Dumitru Blajinu.

Grigore Vieru, poetul nostru național, de asemenea originar din Pererita, în versurile sale scria „...Am doua vieți, în vene-i una, în cealaltă – muzica tresaltă. Întâia –

într-o zi muri-va, în cântec va trăi cealaltă!”.

Deci, Muzica va trăi veșnic! Acesta a fost și motivul Sărbătorii, la care au evoluat copii și tineri talentați din diferite localități ale raionului Briceni.

Se duc artiștii. Se duc pe drumul veșniciei lăsându-ne orfani de muzică, așa cum ne-a lăsat și Dumitru Blajinu, un Om de o cumsecădenie deosebită, o personalitate a Culturii Naționale.

Și-au răvășit amintirile durute Domnii Oleg Volontir și Diana Dicusarfi de la Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, unde în ultimul timp a muncit Dumitru Blajinu.

A domnit o atmosferă caldă pe tot parcursul sărbătorii. Participanții au fost răsplătiți cu aplauze și Diplome de mențiune. Învingătorii –

cu premii bănești din partea Consiliului raional Briceni.

„...Vă las ca moștenire o picătură din tezaurul nostru — Folclorul muzical. Fiți demni de această comoară. Ea este rădăcina și biografia neamului nostru. Adunați, cultivați și promovați tezaurul folcloric, păstrați-l și transmiteți-l urmașilor, pentru că aceasta este datoria fiecărei generații — să adune un inel, un diamant în salba nesfârșită a culturii strămoșilor noștri”. (Anul 2000. Cartea „Cântă inima și dorul” de Dumitru Blajinu).

Festivalul a fost organizat de către Secția Cultură și Turism a Consiliului Raional Briceni de comun acord cu Primăria Pererita.

Lunca Prutului de Jos

SURSA: <http://luncaprutuluidejos.md/2016/08/Placinta-crea-a.php>

Foto de Roman Friptuleac la pensiunea „La Gura Cuptorului”, s. Văleni, Cahul

Plăcinta creață (Plăcinta tradițională de la sud)

Plăcinta tradițională cu brânză, varză, cartofi sau fructe este cea mai frecventă pe mesele noastre de sărbătoare. Este interesant că fiecare zonă a țării are felul său specific de preparare a plăcintei.

Tradiționala plăcintă creață de la sud se evidențiază prin procedeul unic de împăturire și formare a creților. La Muzeul Pâinii din Văleni ni s-a destăinuit secretul rețetei și modul ei de preparare.

Aluatul se face din făină, sare, apă și ulei, în nici un caz nu se pune drojdie. Pentru a face aproximativ două tăvi de plăcinte coapte în cuptor - se folosește 250 mililitri de apă, 2 linguri de ulei, 500-600 grame de făină, 2 ouă, sare.

Pentru umplutură se folosesc 500 grame brânză de vaci și ouă, iar în funcție de sezon se mai adaugă mărar și ceapă verde. Umplutura pentru plăcinta sărată mai poate fi din brânză de oi, cartofi, varză murată, iar pentru plăcintele dulci puteți folosi dovleac, prune, vișine, mere, gutui, pere, piersici, caise, alte fructe, miez de nuci, halva sau semințe de floarea soarelui.

Pentru a prepara plăcinta creață, într-un vas se adaugă 250 mililitri de apă caldă, sare după gust, 2 linguri de ulei, două ouă și făină cât cuprinde. Făina se încorporează treptat și se frământă până se obține un aluat omogen care nu se ține de pereții vasului sau de mâini.

Doamna Maria Constantin din Văleni prepară plăcinte crețe.

Apoi, împărțim aluatul în aproximativ 6 bucăți potrivite, le întindem ușor cu sucitorul, le ungem cu ulei și le suprapunem pe o farfurie.

Până turtele se odihnesc, pregătim umplutura (brânză, ouă și sare). Ungem masa de lucru cu puțin ulei și întindem câte o turtă de margini, ușor, ușor, până se prevede masa prin aluatul de plăcinte. Turtele trebuie să fie foarte subțiri. Umplutura se pune doar pe o parte din plăcintă, iar cealaltă parte se aduce deasupra compoziției.

Apoi plăcinta se adună prin încrețire, astfel încât să se formeze creții pe lungime.

Tradiționala plăcintă se taie în bucăți mici cu ajutorul unei farfurii.

Folosind farfuria în loc de cuțit, aluatul nu se întinde, iar plăcinta astfel formată se îngustează la margini. Cuptorul se preîncălzește la temperatura de 200-220 de grade Celsius. Tăvile se ung cu ulei pentru a preîntâmpina lipirea plăcintei de tavă.

Plăcinta creață se dă în cuptorul preîncălzit până se rumenește.

Înainte de a fi scoasă din cuptor, plăcinta se unge deasupra cu un amestec din ou și chefir și se mai coace 10 minute. Plăcinta cu umplutură dulce se unge cu un sirop format din zahăr și apă în părți egale.

Despre plăcintele crețe ni s-a povestit în cam toate satele din Lunca Prutului de Jos, dar cel mai des le-am mâncat la pensiunea „La Gura Cuptorului” din Văleni. Tot la această pensiune puteți descoperi și un extraordinar Muzeu al Pâinii. Persoană de contact: doamna Vera Caminschi. Telefon: +373 79 57 56 22.

Când sunt coapte, se scot pe un plătou, se stropesc cu puțin lapte, se acoperă cu un prosop din bumbac curat și se lasă să se aburească aproximativ 30 de minute.

Poftă bună

**Festival-concurs raional
de Muzica Populara „Dumitru Blajinu”
ed. II-2016. s. Pererita, r. Briceni**

